

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1891. Första Kammaren N:o 11.

Onsdagen den 11 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades protokollet för den 4 i denna månad; hvarefter herr Fränckel anförde:

Jag skall bedja att få anmäla mig såsom reservant mot det beslut, kammaren fattat i onsdagens plenum angående det från 1890 års riksdag hvilande förslaget om ändring af §§ 6 och 13 riksdagsordningen.

Herr talmannen yttrade, att han, efter öfverenskommelse med herr talmannen i Andra Kammaren, finge dels tillkännagifva, att omröstningar jemlikt 65 § riksdagsordningen i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut angående vissa delar af tullbevillningen skulle anställas vid kamrarnes sammanträden nästa lördag, så vida voteringspropositioner för sådana omröstningar dessförinnan blifvit af båda kamrarne godkända, dels ock hemställa, att Första Kammaren ville besluta att vid sitt sammanträde nämnde dag anställa val af elektorier och suppleanter för utseende af Riksdagens fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret jemte deras suppleanter.

Till denna hemställan lemnade kammaren sitt bifall.

Vidare tillkännagaf herr talmannen, att, efter öfverläggning vid hällen talmanskonferens huru med hänsyn till instundande påskhelg riksdagsarbetet för den närmaste tiden borde ordnas, bestämts att något egentligt arbetsplenum icke skulle hållas före påsk senare än fredagen den 20 i denna månad, och efter påsk tidigare än fredagen den 3 påföljande april, såvida icke sådant af särskilda omständigheter påkallades, att, under enahanda förutsättning, något sammanträde i kamrarne icke skulle förekomma under tiden från och med onsdagen före till och med tisdagen efter påsk, samt att omröstningar jemlikt 65 § riksdagsordningen

i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i frågor, berörande riksstatens hufvudtitlar, skulle anställas fredagen den 3 nästkommande april äfvensom, derest så erfordrades, nästpåföljande lördag, i händelse voteringspropositioner för sådana omröstningar dessförinnan af båda kamrarne godkänts.

Anmälades och bordlades statsutskottets utlåtanden:

n:o 26, i anledning af väckta motioner om anslag till understöd för anläggande af jernvägar efter det s. k. Kosta-systemet; och

n:o 27, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående afsättande af räntebärande obligationer till nominelt belopp af 3,000,000 kronor till garantifond för aktiebolaget sågverksegarne garantiförening.

Företogs val af en ledamot i statsutskottet efter numera talmannen herr von Ehrenheim; och befans efter valförrättningens slut dertill hafva blifvit utsedd:
herr Törneblad..... med 82 röster.

Företogs val af en ledamot för att deltaga i talmansöfverläggningarne efter numera vice talmannen grefve Sparre; och befans efter valförrättningens slut dertill hafva blifvit utsedd:
grefve Lagerbjelke..... med 100 röster.

Föredrogs å nyo statsutskottets den 7 och 10 innevarande månad bordlagda utlåtande n:o 10, angående regleringen af utgifterna under riksstatens nionde hufvudtitel, omfattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna.

1 och 2 punkterna.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

3 punkten.

Användning af besparingar å anslaget för blesserade öfver- och underofficerare.

Herr statsrådet friherre Palmstierna: Beträffande denna Kongl. Maj:ts proposition har utskottet varit ense med alla myndigheterna deruti, att ifrågavarande besparingar icke längre borde under anslaget bibehållas, men i fråga om hvarthän de skulle omföras, har Kongl. Maj:t föreslagit invalidhusfonden, såsom af-

seende ett liknande ändamål, under det att utskottet finner denna fond hafva vuxit så betydligt, att den synes icke vara i behof af en sådan tillökning, och föreslagit besparingarnas öfverförande till fonden för reserverade medel.

Jag beder få nämna, att den omständigheten att en fond blifvit väl skött ej utgör något skäl för att den ej skall kunna få ytterligare bidrag, när så behöfves.

Man har nyss sagt, och detta med rätta, i punkten 2, der fråga var om förhöjning af pensionerna till iudelta arméns manskap, och der den af motionären föreslagna förhöjningen skulle ledt till en ökad årlig utgift af 600,000 kr., att motionen icke borde bifallas.

Men gifvet är att många skäl finnas för att höja dessa pensioner, och Kongl. Maj:t har för några år sedan begärt en utredning i det hänseendet; dels höjdes de — jag vill minnas 1881 — icke så litet, de fördubblades, och sedermera har skett en utredning, om de ej ytterligare skulle kunna höjas i anledning af att pensionstagarnes antal skulle blifva minskadt, när värfvade arméns pensioner upphörde. En sådan minskning har ej skett. Men frågan ligger framme att öka de allt för klena pensionerna för manskapet vid armén. Denna ökning skulle ske dels genom öfverskott, som nu på senare tiden årligen uppstått på Vadstena krigsmanshuskassa, och dels genom ökade bidrag från invalidhusfonden, som nu bidrager med 30,000 kronor, och hvilket bidrag än ytterligare kan höjas, hvarigenom man kan se till, att dessa allt för små pensioner, hvilka knappt motsvara hvad ett fattighjon får, skulle kunna höjas. Då är äfven skäl tillse, hvilket Kongl. Maj:t ansåg sig böra göra, att invalidhusfonden får de bidrag, som utan särskildt anslag kunna komma densamma till del.

Dessutom tillåter jag mig för egen del att framhålla en princip, ehuru jag vet att den strider emot uppfattningen på många håll inom riksdagen, att det nemligen ej är med god hushållning förenligt, att man säger: »detta anslag finnes, och hvad som icke går åt, får gå tillbaka till statskassan;» ty deruti ligger en stor frestelse för Kongl. Maj:t att icke vara för njugg i afseende på de anslag, som delas ut åt blesserade öfver- och underofficerare, utan taga till rundligt, efter som penningar finnas.

Vill man således åstadkomma en god besparing i den vägen, så vore det bättre att bestämma, att, om besparingarna ej kunde komma just dessa till godo, de kunde komma andra till godo, som äro i samma predikament.

Jag har härmed velat framhålla de skäl, som enligt min åsigt tala för bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr von Hedenberg: Såsom reservant mot statsutskottets beslut har jag yrkat bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Användning af besparingar å anslaget för blesserade öfver- och underofficerare.
(Forts.)

Användning
af besparin-
gar å ansla-
get för blesse-
rade öfver-
och under-
officerare.

(Forts.)

Det gäller ingen synnerligen stor fråga, jag kan gerna säga att det är en smaksak, huruvida ett så obetydligt anslag skall öfvergå till statskontoret, till fonden för reserverade medel, eller lemnas till invalidhusfonden. Men med säkerhet kan man säga, att för den senare fonden är det af större betydelse, om det kommer dit, än för den andra, och man kan också häfda sin mening i den riktningen, att då man har gifvit ett penningebelopp till ett så att säga välgörande ändamål, bör man också låta det stanna dervid.

Jag yrkar bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Herr Tamm, Hugo: Frågan är ju egentligen en högst liten fråga, nemligen endast den, huruvida ett öfverskott af 22,826 kr. 4 öre, hvilket finnas å anslaget »för blesserade öfver- och underofficerare» och hvilket enstämmigt blifvit af såväl statsrevisorerna som statskontoret och chefen för landtförsvarsdepartementet förklaradt icke vara för denna fond behöfligt, skall öfverflyttas antingen till fonden för reserverade medel eller till invalidhusfonden. Det är blott fråga i detta fall om en öfverflyttning en gång, och då det ej föreligger eller framhållits några särskilda behof för invalidhusfonden, som från 1845, då den utgjorde 230,562 kr. 49 öre nu stigit till 2,369,781 kr. 29 öre, så har utskottet i likhet med statskontoret tillstyrkt, att ifrågasvarande besparingar skola öfverföras till fonden för reserverade medel, hvartill jag får anhålla om bifall.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen i enlighet med de derunder framställda yrkandena propositioner, först på bifall till hvad utskottet i förevarande punkt hemställt och vidare derpå att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, skulle bifälla Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning; och förklarade herr talmannen sig anse den förra propositionen, hvilken upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr *von Schulzenheim* begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad statsutskottet hemställt i 3 punkten af sitt utlåtande n:o 10, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslår kammaren utskottets hemställan och bifalles Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 53;

Nej — 64.

4—6 punkterna.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

7 punkten.

Herr statsrådet friherre Palmstierna: Beloppet af denna pension föreslogs från början till 600 kronor, men detta nedsattes af medicinalstyrelsen till 400 kronor, hvilket äfven statskontoret af Kongl. Maj:t begärt.

*Pension
för regements-
läkaren G. E.
Westergrens
enka.*

Nu har utskottet ytterligare nedsatt summan till 200 kronor, men får jag, med åberopande af de skäl, som återfinnas i den kongl. propositionen och för hvilka till en viss grad blifvit redogjort i betänkandet, samt med särskildt framhållande af att Westergren använde mera tid, än han var pliktig, åt sin tjänst som militärläkare samt utvecklade en betydlig och förtjenstfull verksamhet såsom författare i militärhygieniska ämnen, hvarigenom han beröfvades tillfälle till någon mera vidlyftig enskild praktik och hvarigenom äfven hans ekonomiska omständigheter försämrades, anhålla om bifall till Kongl. Maj:ts proposition om 400 kronor.

Herr Bohnstedt: Efter det anförande, som herr statsrådet och chefen för landtförvarsdepartementet haft, är det för mig tillräckligt att yrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition och afslag å utskottets förslag.

Herr Almén: Jag behöfver icke vara mångordig. Mig synes att skälen för Kongl. Maj:ts förslag äro i och för sig ganska talande. Boets ställning med en skuld af 57,593 kronor 23 öre och 523 kronor 81 öres tillgångar visar, att enkan Westergren med sina fyra oförsörjda barn är i stort behof af den hjälp hon kan erhålla. Här är dessutom särskildt att taga i betraktande att hennes man, likasom andra militärläkare klen aflönad, har, i stället för att söka sin utkomst genom enskild praktik, af intresse för militärläkarestudier egnat en stor del af sin tid deråt och därför ej hunnit skaffa sig någon lönande praktik, hvarför

Pension för regementsläkaren G. E. Westergrens enka. han äfven kommit i dålig ekonomisk ställning. — Då det nu ej begäres mer än 400 kronor för en enka med fyra barn, hemställer jag om bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

(Forts.)

Herr Wieselgren: Jag har begärt ordet endast för att påminna kammaren om en grundsats, som kammaren ganska ofta praktiserat, nemligen att Kongl. Maj:ts framställningar om pension till enkor och barn icke må anses höra till sådana anslagspropositioner, som man bör pruta på. Är nu äfven i detta fall behovet erkänt, och har Kongl. Maj:t framställt förslag om att bevilja enkan 400 kronor, torde det ej vara lämpligt att pruta på beloppet, som i och för sig är så litet. Jag ber att få förena mig med de föregående talarne i att yrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition oförändrad.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr talmannen, att i afseende på föreliggande punkt endast yrkats, att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, såvidt den skilde sig från Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, skulle bifalla denna framställning oförändrad.

Sedermera gjordes propositioner, först på bifall till utskottets hemställan och vidare på godkännande af nyssnämnda yrkande, och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

8 punkten.

Lades till handlingarna.

9—11 punkterna.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

12 punkten.

Pension för musikläraren J. A. Askling.

Herr vice talmannen: Jag har begärt ordet för att lemna förklaring till en uppgift, som blifvit af utskottet lemnad och som återfinnes ej blott i dess utlåtande utan äfven i den afgifna reservationen. Det står nemligen der, att herr Askling jemte sin befattning såsom lärare i musik vid allmänna läroverket i Karlskrona innehar klockare- och organistbeställning, hvarå han åtnjuter årlig löneinkomst af 1,500 kronor. Detta är också fullkomligt öfverensstämmande med verkliga förhållandet. Men när denna uppgift först lemnades mig, lät jag göra förfrågan i Karlskrona hos pastorsembetet, huru det förhöll sig med saken. På det telegram, som afsändts, hade svar ej kommit, då frågan behandlades i utskottet, utan detta hade endast att stödja sig vid

dels uppgifter från personer, som voro fullt förtrogna med förhållandet, och dels aflönings- och pensionsstatistiken, hvilka båda sammanställande uppgåfvo, att herr Askling uppbär 1,500 kronors lön såsom kantor och klockare i Karlskrona. Telegramsva-
ret, som anlände från Karlskrona dagen efter, sedan frågan be-
handlats i utskottet, är af följande lydelse:

*Pension
för musiklä-
raren J. A.
Askling.
(Forts.)*

»*Statsutskottet*

Stockholm.

Asklings kantors- och klockarelön: 840 kronor.

Pastor.»

Vid de efterforskningar jag sedan gjort om anledningen till denna siffras olikhet med hvad som återfinnes i aflönings och pensionsstatistiken, har jag fått den upplysning, att i Karlskrona finnas två kyrkor, att den aflöning herr Askling uppbär afser båda, att ottesångsgudstjensterna och aftonsångsgudstjensterna alternera mellan kyrkorna, men att högmessa hålles i båda nu för tiden, den ena gudstjensten omedelbart efter den andra. Förr var förhållandet, att det samtidigt hölls högmessogudstjenst i båda kyrkorna. Vid detta förhållande måste naturligtvis herr Askling hålla ett biträde, och enligt de uppgifter jag fått skulle detta vara orsak till de olika siffror, som återfinnas i pensionsstatistiken och i telegrammet från Karlskrona. Vid sådant förhållande och då jag jemte mina kamrater i utskottet hela tiden velat låta be-
dömandet af denna fråga bero på, huru med siffran 1,500 kronor sig förhölle, måste jag därför nu framställa ett annat yrkande än bifall till utskottets förslag och ber därför att få instämma i den reservation, som blifvit af herrar von Hedenberg och Bohnstedt afgifven utaf innehåll, att Kongl. Maj:ts förevarande framställning må på det sätt bifallas, att läraren i musik vid allmänna läro-
verket i Karlskrona, musikdirektören Johan August Askling må från och med månaden näst efter den, i hvilken afsked varder honom beviljadt, för sin återstående listid å allmänna indrag-
ningsstaten åtnjuta en årlig pension af 750 kronor. Denna siffra har jag tagit för att ställa denna pension i full öfverensstämmelse med Riksdagens beslut förra året, då pension beviljades läraren i musik och sång vid folkskolärareseminariet i Vexjö J. Fo-
gelberg.

Herr Lindahl: Såsom boende i den stad, vid hvars all-
männa läroverk den nu ifrågavarande direktör Askling är an-
ställd, har jag ansett mig icke kunna underlåta att i denna fråga
säga några ord. Jag får till en början vitsorda de uppgifter,
som af den föregående talaren blifvit framlagda. Vidare vill jag
nämna, att jag känner denne person, och vet att han är gam-
mal och uttjent och således ej är i tillfälle att kunna på något

*Pension för
musikläraren
J. A. Askling.
1874 (Forts.)*

sätt förtjena något utöfver de löneinkomster eller pensioner han kan få. Han eger dessutom ej någon enskild förmögenhet, af hvilken han skulle kunna ha någon inkomst. Hvad beträffar det af utskottets reservanter föreslagna beloppet, är detta förslaget med hänsyn till ett lika belopp, som vid föregående riksdag beviljades en musiklärare i Vexjö. Men förhållandet är icke alldeles detsamma i dessa båda fall. Musikläraren i Vexjö åtnjöt redan af Vexjö stifts emeritikassa en pension på 1,000 kronor och dessutom smärre pensioner af arméns pensionskassa och från Kronobergs regementes officerskassa, sammanlagdt 1,290 kronor, och han tillades ändock, på grund af hög ålder och oförmögenhet att tjenstgöra, utaf Riksdagen en ytterligare pension af 750 kronor på allmänna indragningsstaten.

På grund häraf skulle jag för min del helst vilja yrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition, ty den inkomst, som direktör Askling kan ha såsom organist, kan han naturligtvis ej få, då han ej längre förmår sköta den tjensten, och det är högst osannolikt att församlingarna komma att vid afskedstagandet lemna honom någon pension. Dock fruktar jag, att jag ej i ett sådant yrkande skulle få något understöd, hvarför jag inskränker mig till att yrka bifall till det af reservanterna framställda förslaget.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att beträffande nu förevarande punkt endast yrkats, att kammaren skulle godkänna det förslag, som innefattades i herrar von Hedenbergs och Bohnstedts vid punkten afgifna reservation.

Härefter gjordes propositioner, först på bifall till utskottets hemställan och vidare på bifall till nyssnämnda yrkande, och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

13 och 14 punkterna.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

15 punkten.

*Ifrågasatt
tillägg i pen-
sionen åt f. d.
öfverbibliote-
karien G. E.
Klemming.*

Herr statsrådet Weunerberg: Utskottet har enhälligt afslagit Kongl. Maj:ts begäran om 2,000 kronor åt f. d. öfverbibliotekarien Klemming utöfver den honom tillkommande pension, och det är alltså föga hopp om att kunna utverka något åt honom, då en sådan enhällighet visat sig inom utskottet.

En liten ljusning af hopp ligger dock i sjelfva den slutliga motiveringen, då utskottet säger, att, derest det skulle finnas lämpligt att Klemming fortfarande utöfvade sin verksamhet vid biblioteket, man kunde af extra medel gifva honom den aflöning,

som hans arbete vore förtjent af. Jag har genom nuvarande öfverbibliotekarien fått reda på huru med dessa extra medel står till. De äro nästan till sista kronan använda, och det till sådana ändamål, som för bibliotekets jemna verksamhet måste vara nödvändiga. De uppgå till 6,000 kronor. Utaf dessa äro använda 4,000 kronor såsom aflöningar åt extra amanuenserna Geete, Forsstrand och Karlsson, till extra biträdande tjänstemän 1,000 kronor, till kapten Nauckhoff för biträde med ordnandet af bibliotekets brefsamling 100 kronor, åt professor Hasselqvist i Amerika för uppsökande och anskaffande af svensk litteratur derstädes 100 kronor, såsom gratifikationer för afskrifning och katalogisering under ledning af bibliotekets egna tjänstemän 420 kronor, till vikariatsersättningar 140 kronor och återstå således disponible för tillfälliga utgifter 240 kronor. Här finnes således ingenting, som ens i nämnvärd mån kan tjena såsom betalning för bibliotekarien Klemmings fortsatta arbete. Några andra extra medel än dessa torde icke kunna komma i fråga att använda.

Bibliotekarien Klemmings verksamhet och betydelse för kongl. biblioteket äro icke tillräckligt så kända och uppskattade som de förtjena. Jag skall därför anhålla att få i korthet söka framställa dem.

Redan på 1840-talet, då han var student i Upsala, var hans nit och sträfvan efter bokkännedom så stor, att han der var allmänt känd såsom en flitig besökare på biblioteket och en outtröttlig kund på alla bokauktioner. Då han inträdde i tjänst vid biblioteket i Stockholm var han, ehuru helt ung, redan ansedd såsom en framstående bibliognost, ett anseende, som stadigt vuxit med åren, och som under hans långa tjänstetid gjort honom äfven inom utlandet känd som en notabilitet inom facket.

Hans verksamhet har varit och är — kan man säga — otrolig. Han har icke arbetat som en daglönare eller på beting. Hela dagen offrade han åt sin tjänst, och så arbetar han ännu trots försvagade krafter. Ja, det var en tid, då hans helsa icke tillät honom utan svårighet att bo någon amanuensstades än på biblioteket, han tillbragte äfven nätterna der, sittande i en stol; och som sömnen ofta var ganska ringa, så fortsatte han hvarje gång han var vaken med sin sträfvan. Den som besöker biblioteket kan ännu finna den flitige mannen flere timmar före tjänstgöringstiden sysselsatt med sitt gamla arbete, och sist af alla lärar han gå derifrån, uttröttad af detsamma. Detta är blott den del af hans förtjenst, som visar hans ihärdiga arbetsamhet.

Men vi hade troligtvis icke haft en institution, af kännare ansedd som så förträfflig till plan och inredning som nuvarande biblioteket, derest icke Klemming hade genom sin djupa kännedom om ett biblioteks äfven yttre behof der gifvit råd och lemnat hjälp af den beskaffenhet, att ett synnerligen godt resultat vunnits i afseende å en ändamålsenlig anordning.

*Ifrågasatt
tillägg i pen-
sionen åt f. d.
öfverbibliote-
karien G. E.
Klemming.*

(Forts.).

Ifrågasatt tillägg i pensionen åt f. d. öfverbibliotekarien G. E. Klemming. Han har också förmått att genom tillmötesgående med råd och genom utbyte till ömsesidig belåtenhet af tryckalster göra sig förbundne en mängd bibliotek och framstående bokkännare i Europa. Derpå har ingen vunnit mer, än kongl. biblioteket. Särskildt har han ända från ungdomen lagt an på att få den s. k. svenska afdelningen så komplett som möjligt och derpå arbetar han ännu i dag. Största insatsen — man kan väl säga kärnstommen — till denna afdelning, hvilken nu utgör kännarens beundran och bibliotekets stolthet, den är väsentligen gjord af honom genom hans donation 1856 af 10,000 band tryck. Detta är ingen sådan gåfva, hvars värde nötes bort med tiden. Det tillhör alla rariteter den egenskapen, att för hvarje år växa i värde. Denna samling, som värderades högt, mycket högt, redan för 30 år sedan, har också sedan dess vuxit i värde betydligt. De defekter och brister, som i en sådan samling lätt uppkomma i ett eller annat afseende, har han oafslätligt sträfvat att få fylda och i de flesta fall har han lyckats.

Han har dock ej nöjt sig med denna gåfva till biblioteket. Han har allt sedan gifvit de många och dyrbara arbeten, som kommit honom till del från vänner och personer, hvilka till honom stått i förbindelse, en gåfva som nu torde kunna räknas uppgå till flera hundra exemplar, bland hvilka finnas många af särdeles stort värde.

Man har sagt, att det dock måste erkännas, att han för den första gåfvan fått ett slags betalning derigenom att han tidigt blifvit utnämnd till öfverbibliotekarie. Men den, som känner förhållandena då, kan lätt göra den frågan: hvem var det väl, som skulle gjort honom den platsen stridig? Man har ock med afseende å den senare gåfvan sagt, att det var just ingen gåfva, ty det var väl en gåfva till biblioteket eller åtminstone till öfverbibliotekarien såsom sådan, och således borde de skänkta exemplaren vid hans afgang tillhöra biblioteket. Jag har efterfrågat huru härmed förhåller sig och fått till svar, att *alla* dessa böcker gifvits till honom *personligen*. Han har uppgjort en lång förteckning öfver dem, och att han gjort gåfvan fullständig torde jag få illustrera med hvad han skrifver på slutet efter uppräkningsen: »allt är bortlemnadt, sjelf har jag endast kvar min psalmbok.»

Jag begriper visserligen väl hvad som kan hafva föranlett utskottet att säga nej till den af Kongl. Maj:t gjorda framställningen. 5,000 kronors pension är ju icke litet; dermed bör man kunna reda sig. Men då vågar jag fråga: är icke 5,000 kr. den pension, som hvilken öfverbibliotekarie som helst skulle hafva fått, som icke rent af skött sig så illa, att han därför blifvit noterad? Jo visst. Men — hvad vill då Riksdagen, hvad vill staten gifva för tecken af sin erkänsla för all den energiska verksamhet han för biblioteket utvecklats, för allt det oförtröttade arbete han der nedlagt, ett arbete sådant som icke hvilken som

helst kan åtaga sig att göra? På hvad sätt vill Riksdagen visa sin erkänsla för de rika gåfvor han gifvit staten? Och slutligen — då han säger att han icke önskar och knappt bör frångå sitt vanliga arbete, utan vill fortsätta dermed som förut — vill Riksdagen då gifva honom det svar, att detta arbete är antingen obehöfligt eller ej förtjent af någon ersättning?

Det är somliga menniskor, som redan från börjar af sin verksamhet hafva fått en, om jag så får säga, ensidig men bestämd kallelse åt ett visst håll och som under hela sin följande lefnad blifvit trogna denna; sådana hafva föga vare sig *förmåga* att sätta sig in i något annat än det denna kallelse fordrar eller *vilja* att försöka sig på andra banor, att de helt och hållet offra hela sitt lif häråt. Sådana personer äro lyckligtvis sällsynta, men de lemna dock merendels efter sig ett stort och godt arbete, äfven om detta verkstälts inom ett litet och inskränkt område. En sådan man är Klemming. Han är sedan många år liksom fastvuxen vid sitt bibliotek, och jag fruktar på det högsta, att en skilsmessa derifrån skulle för honom vara en skilsmessa ifrån lifvet; han är så van vid bokdammet, att det nästan blifvit ett slags lifsluft för honom. Han lefver der såsom musslan i sitt skal; om man endast icke spränger den bort ifrån skalet, lefver den trygg i sin tysta och enformiga verksamhet, men blir den skild derifrån, är det snart slut. Så är det — tror jag — med honom också. Han är på samma sätt förenad med biblioteket, han har älskat det i nära 50 år så, att han icke önskar något högre än att der fortfarande få arbeta till sin sista stund, Denna hans sista stund torde helt och hållet kunna bindas i hop med hans sista verksamhet, och då denna är slut förmodar jag, att den förra är kommen.

Klemming har under den tid, då han — liksom ännu i dag — lefde i obemedlade vilkor, visat staten en frikostighet, som ganska få enskilda personer vilja eller tro sig kunna visa, och han har för duglighet och pligtrohet städse utmärkt sig. Jag vill därför icke gerna tro, att denna kammare skulle finnas obenägen att — oafsedt det att han erbjuder sig att fortfarande tjänstgöra och sköta samma göromål som förut för den högre aflöning han då uppbar — gifva ett reelt erkännande åt en medborgare, hvilken, såsom han, oegennyttigt, flitigt, med en energi öfver allt beröm städse arbetat för det allmänna.

Jag kunde väl sjelf göra ett yrkande, men, mine herrar, då jag kanske med mer än vanlig ifver kan synas hafva lagt mig ut för detta, afstår jag derifrån. Har jag lyckats framställa den ifrågavarande personens lifsgerning i sådan dager som den förtjenar, så är jag dock säker om, att väl någon annan fullgör hvad jag sålunda underlåter.

*Ifrågasatt
tillägg i pen-
sionen åtf. d.
öfverbibliote-
karien G. E.
Klemming.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
tillägg i pen-
sionen åt f. d.
överbibliote-
karien G. E.
Klemming.*

(Forts.)

Friherre von Kræmer: Hvar och en, som älskar böcker och ofta behöfver rådfråga källskrifter i olika ämnen, kan icke nog accentuera vigten af offentliga bibliotek. Intet enskildt bibliotek, äfven om det vore aldrig så rikhaltigt, kan vid alla tillfällen förslå. Men för att ett offentligt bibliotek skall vara till verklig nytta, måste det vara noggrant ordnad och katalogiseradt, så att de sökta böckerna äro lätta att finna, annars är det ett kaos, som visserligen innesluter stora rikedomar, men som, då de behöfvas, icke äro tillgängliga. Det är just åt ett sådant ordnande af bibliotekets skatter som den förtjente man egnat sig, om hvilken i nu föredragna punkten är fråga. Att närmare ingå på en skildring af hans verksamhet är alldeles öfverflödigt efter den framställning, som af herr ecklesiastikministern i detta afseende blifvit gjord. Jag skulle således kunna inskränka mig att fullgöra och verkställa det så att säga uppdrag, som herr ecklesiastikministern ritgade till kammaren i allmänhet och hvilket af någon enskild ledamot måste fullgöras, nemligen att helt enkelt yrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Innan jag går vidare vill jag blott tillägga, att det visserligen är sant, såsom han äfven påpekade, att 5,000 kronors pension icke är så obetydligt; men att detta är en pension, som tillkommer bibliotekarien Klemming lagligen för hans långa och trogna dagsverke i bibliotekets tjänst. Men såsom vi af statsrådsprotokollet inhemtat och som jag äfven på enskild väg lärt känna, arbetar han på samma sätt som förut i biblioteket och under en benämning, som i dagligt tal kallas »öfvertalig tjänsteman». Det är således helt enkelt en gärd af rättvisa att han, utom den pension han i alla händelser skulle uppbära, äfven får ersättning för detta extra fortsatta arbete.

Jag skulle som sagdt helt enkelt kunna inskränka mig till att yrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition i denna punkt, och jag känner mig nästan förvissad, att ett sådant yrkande skulle komma att vinna Första Kammararens bifall, men jag fruktar, att ett sådant Första Kammararens bifall, så smickrande det än vore för den äldrige arbetaren, dock skulle blifva blott en tom honnör! Vill man, att det skall leda till något verkligt resultat, tror jag försigtigheten bjuder, att vid bifallet fästes ett vanligt vilkor om att aflöningen skulle utgå endast så länge det extra arbetet verkställes. Jag tager mig därför friheten föreslå, att kammaren ville, med afslag å statsutskottets förslag i denna punkt, bifalla Kongl. Maj:ts framställning på det sätt, att f. d. överbibliotekarien vid kongl. biblioteket Gustaf Edvard Klemming må, utöfver den pension, som eljest tillkommer honom, årligen, räknadt från och med år 1891, uppbära från allmänna indragningsstaten ett belopp af 2,000 kronor, så länge han som öfvertalig tjänsteman fortfar att på kongl. biblioteket tjänstgöra; och har jag äran härå anhålla om proposition.

Herr Hugo Tamm: Uti den kongl. propositionen stå anförda två skäl för bifall till Kongl. Maj:ts förslag. Det ena är det af herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet nyss anförda, nemligen hänsynen till herr Klemmings stora förtjenster. Det andra skälet är deremot den stora fördel, som kongl. biblioteket skulle hafva af hans arbete, i det att detta verk sannolikt finge tillgodogöra sig hans insigt och erfarenhet. Uti sitt anförande har herr statsrådet låtit den sista synpunkten fara, och jag förmodar, att det är på fullt goda skäl, som han ansett, att bibliotekets arbetskraft icke på sista tiden blifvit så nedsatt, att den behöfver någon särskild hjälp. Således återstår endast det andra skälet. De äro oss kända — och ingen menniska lärer heller förneka dem — de stora personliga förtjenster, det varma intresse herr Klemming utvecklat i fråga om biblioteket, men jag tror för min del det vara ganska farligt att för pensionering välja den beräkningsgrund, som af herr statsrådet framhållits, nemligen att bestämma pensionen efter subjektivt tycke och subjektiv uppskattning af förtjensten. Det ligger allt för många och allt för stora faror i att kasta in det subjektiva tycket i den ena eller andra frågan, för att åtminstone jag för min del skulle vilja tillråda detsamma, huru varmt än känslorna kunna i ett sådant hänseende tala. Åtminstone har det varit för statsutskottet omöjligt att ställa sig på en sådan grund, och därför har det också gjort det förslag, som här föreligger, och hvartill jag får anhålla om bifall.

*Ifrågasatt
tillägg i pen-
sionen åt f. d.
öfverbibliote-
karien G. E.
Klemming.*

(Forts.)

Herr Casparsson: Då jag icke inom utskottet deltagit i behandlingen af denna hufvudtitel, har jag icke kunnat reservera mig mot det slut, hvartill utskottet kommit, och det är mycket osäkert, om jag, derest jag närvarit, hade afgifvit en sådan reservation. Det skäl, som utskottet anför för afslag, nemligen att en godtgörelse skulle kunna herr Klemming tillförsäkras af de åt biblioteket för extra tjänstgöring anslagna medel, syntes mig till en början ganska antagligt. Efter hvad jag sedermera erfarit och efter hvad från statsrådsbanken bekräftats, står emellertid denna utväg icke öppen, emedan en sådan användning af dessa medel skulle förnärma de lägre tjänstemännens rätt, hvilkas arbete under alla förhållanden är för biblioteket behöfligt. Herr Klemming har bokstafligen lefvat i och för sitt bibliotek, har åt detsamma offrat tid, helsa, krafter och, man kan säga, äfven egendom, ty den gifva af tiotusen exemplar, som han öfverlemnadt till biblioteket, har, efter hvad jag erfarit, representerat ett ganska stort kapitalvärde. Att det kongl. biblioteket i närvarande stund har en rikhaltig samling af den svenska litteraturen, hvari för närvarande knappast finnes en lucka, det är hans everdliga förtjenst. En annan förtjenst, som man antagligen i framtiden än mera skall erkänna, är hans ihärdiga arbete med

Ifrågasatt tillägg i pensionen åt f. d. öfverbibliotekarien G. E. Klemming.

publicerandet af medeltidslitteraturens källskrifter. Ett arbete, hvartill i andra länder hela akademier och lärda samfund knappast hafva förslagit, det har här åstadkommits genom en enda mans okufliga energi. Ett sådant arbete anser jag förtjena erkännande. Alldeles otvifvelaktigt är, att herr Klemming gjort heder åt det svenska namnet, och den, som gjort heder åt Sverige, bör äfven Sverige hedra. Jag anser icke, att det begärda anslaget är en pension; det är ett svenska statens offentliga erkännande åt en förtjenstfull verksamhet, och det är ur den synpunkten som jag anhåller att kammaren måtte, med afslag å utskottets utlåtande, bifalla Kongl. Maj:ts proposition.

(Forts.)

Herr vice talmannen: Det är med känslor af stort obehag, som jag i denna punkt begär ordet för att yrka bifall till statsutskottets förslag. Lifligt känner jag öfverbibliotekarien Klemmings förtjenster, och detta ökar i högst betydlig grad det obehag jag känner att nu uppträda; men då här gäller ett afsteg från en nyligen godkänd pensionsstat, och då hvarje sådant afsteg innebär en fara, anser jag det vara min pligt att deremot inlägga min gensaga. Man hör numera allt oftare framhållas, huru höga våra pensionsafgifter äro. Onekligen är detta en sanning; de hafva vuxit högst betydligt under de sista 20 åren. I det hänseendet ber jag få nämna några siffror. Enligt riksstat uppgingo utgifterna under nionde hufvudtiteln 1870 till 1,803,550 kronor, 1875 till 2,027,635 kronor, 1880 till 3,141,085 kronor, 1885 till 3,522,000 kronor och 1890 till 4,289,300 kronor. Dessa siffror visa emellertid icke fullständigt statens utgifter å denna hufvudtitel. Om jag nemligen granskar förhållandet enligt 1889 års kapitalkonto, finner jag, att vissa af anslagen äro lågt beräknade, så att i förslagsanslaget uppstått en brist af 445,265 kronor. År 1889, på ordinarie och extra stat, uppgingo utgifterna till 4,721,519 kronor. Men dermed har jag ändock icke fått fram statens alla utgifter för ifrågavarande ändamål. Jag ber att få erinra om de belopp, som utgå af postmedel, tullmedel, telegrafmedel, jernvägstrafikmedel, å tredje hufvudtiteln samt slutligen af fyr- och båkmedel. Dessa belopp torde icke uppgå till mindre än nära 600,000 kronor. Härtill kommer, att de pensionslagar, som samtidigt med löneregleringarna bestämdes i slutet af 1870-talet och sedan, ännu icke hunnit fullt verka, och att det fordras ännu många år innan det normala utgiftsbeloppet uppnås. Vidare är att märka, att genom den ökning i lifslängden, som under senare perioder inträdt, utgifterna för pensionsväsendet, öfverallt der sådana utgifter förekomma, i väsentlig grad ökats. I afseende härå ber jag att få nämna några siffror. Vid den utredning, som sistlidne höst gjordes, framhöll den, som verkstälde arbetet, den väsentliga förändring, som i det hänseendet egt rum. Han tog till exempel ålders-

perioden 50 år. Af 10,000 personer vid 50 års ålder dogo, innan uppnådda 51 år, under perioden 1816—1840 246, under perioden 1861—1870 179, under perioden 1871—1880 153, under perioden 1881—1888 130. Likartadt förhållande eger rum för öfriga åldersklasser. Dödligheten har minskats högst betydligt, och detta verkar helt naturligt att utgifterna till pensionsväsendet ökas, hvilket i sin ordning åter orsakar att de pensionskassor, som äro byggda på äldre beräkningsgrunder, nu hafva svårt att fullgöra sina utbetalningar. Men, säger man, här gäller endast ett litet belopp. Ja, det är sant, det belopp, som nu är i fråga, är ganska litet; men jag har ansett mig böra anföra uppgifna siffror för att betona, att våra utgifter enligt nuvarande pensionsstadgar icke äro obetydliga, och att de i följd af flera samstämmade förhållanden komma att ganska väsentligt växa. Förr eller senare kommer denna omständighet att föranleda framställningar om vidtagande af åtgärder för minskning af dessa växande utgifter.

Ifrågasatt tillägg i pensionen å f. d. överbibliotekarien G. E. Klemming.

(Forts.)

Jag tror, som sagdt, att hvarje afsteg från gällande pensionsgrunder skall än ytterligare öka påtryckningarna. I denna punkt, der så mycket kan tala för att frångå gällande bestämmelser, vill jag derföre uttala en varning, ty jag håller allt för mycket på den stora vinsten af våra ordnade pensionsförhållanden, för att jag på något sätt skulle vilja vedervåga dem.

Beträffande det förslag, en föregående talare framställt, att ifrågavarande personliga bidrag skulle endast så länge Klemming arbetade i biblioteket, vill jag endast säga, att, om något dylikt anslag skulle uppföras, detsamma visserligen icke borde uppföras å 9:de hufvudtiteln. Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr talmannen, att i afseende på nu föredragna punkt yrkats, dels att hvad utskottet hemställt skulle bifallas, dels, af herr *Casparsson*, att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, skulle bifalla Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, dels ock, af friherre *von Kræmer*, att utskottets hemställan skulle afslås och Kongl. Maj:ts ifrågavarande framställning på det sätt bifallas, att f. d. överbibliotekarien vid kongl. biblioteket Gustaf Edvard Klemming må, utöfver den pension, som eljest tillkommer honom, årligen, räknadt från och med år 1891, uppbära från allmänna indragningsstaten ett belopp af 2,000 kronor, så länge han som öfvertalig tjänsteman fortfar att på kongl. biblioteket tjenstgöra.

Sedermera gjordes propositioner i enlighet med dessa yrkanden, och förklarade herr talmannen sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr *Casparsson* begärde votering, i anledning hvaraf och sedan till kontraposition dervid antagits bifall till herr

Casparssons yrkande, uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad statsutskottet hemställt i 15 punkten af sitt utlåtande n:o 10, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslår kammaren utskottets hemställan och bifaller Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning.

Vid slutet af den häröfver anställda omröstning befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 97;

Nej — 20.

16 punkten.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

17 punkten.

*Pension för
vice profes-
sorn G. W.
Palms enka.*

Herr Adelsköld: Såsom kammaren har sig bekant, har Kongl. Maj:t, på grund af tillstyrkan af akademien för de fria konsterna, och statskontoret föreslagit en årlig pension af 500 kr. åt affidne professor Palms enka. Statsutskottet har emellertid ansett sig böra nedsätta det begärda beloppet till 300 kr., hufvudsakligen på det skäl, att enkefru Palm åtnjuter understöd från en enskild pensionsinrättning inom förenämnda akademi. Då denna pensionskassa emellertid bildats af konstnärerna sjelfva, dels genom sammanskott af penningar, dels genom skänker af konstverk o. s. v., kan det sättas i fråga, huruvida det är riktigt och rätt, att om en corps på detta sätt bildar en enskild pensionskassa, dertill staten icke lemnar något bidrag, utdelningen från en sådan pensionskassa tages i beräkning, om en person i öfrigt anses berättigad till pension af staten. För min del finner jag denna princip oriktig, ty mig synes, att om en person är berättigad till en statspension, bör från densamma icke afräknas något af det belopp, som genom enskilda bidrag åt honom anskaffas eller som hon sjelf sammansparat. Kongl. Maj:t har i propositionen framhållit vice professor Palms stora förtjenster om kon-

sten i landet. Det säges att han, »hvilken efter en uppnådd ålder af 80 år afidit den 20 september 1890 under nära 20 år varit anställd såsom lärare vid akademiens läroverk och såsom konstnär intagit ett framstående rum; att han i anseende till sin höga ålder och aftagande synförmåga under de senare åren af sin lefnad icke kunnat utföra några arbeten, som medfört någon nämnvärd inkomst, hvarjemte han en längre tid före sin bortgång varit sjuk, hvilka förenade omständigheter vållat, att han icke, oaktadt sparsamhet, kunnat förvärfva något till betryggande af sökandens framtida utkomst; samt att, enligt vid handlingarna bilagdt transsumt af bouppteckningen efter Palm, boets behållning allenast utgjorde 28 kronor 35 öre.»

*Pension för
vice profes-
sorn G. W.
Palms enka.*

(Forts.)

Statsutskottet har äfven i sitt utlåtande vitsordat, att Palm bidragit högst betydligt till konstens utveckling i landet, att han varit en utmärkt lärare under en lång följd af år, och att hans enka sålunda vore förtjent af pension, som utskottet föreslagit till 300 kr. För min del anser jag emellertid, såsom jag förut nämnt, att afseende icke bör fästas vid det belopp, som utgår från den inom akademien bildade enskilda pensionsföreningen, och mig förefaller det dessutom Riksdagen mindre värdigt att nedsätta pensionen åt enkan efter en så förtjent konstnär som professor Palm från det belopp Kongl. Maj:t ansett lämpligt, eller 500 kr. Och jag anser professor Palm så mycket mera förtjent af denna för staten obetydliga, men för henne afsevärda pension, som hon icke allenast är enka efter en utmärkt lärare och konstnär, som i utlandet hedrat det svenska namnet, utan dotter till en annan på sin tid mycket framstående man, nemligen förre direktören vid akademien för de fria konsterna, historiemålaren J. G. Sandberg. Af dessa skäl får jag vördsammast hemställa, att kammaren måtte bifalla Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Bohnstedt: Statsutskottet har visserligen icke förnekat professor Palms stora förtjenster, men som hans enka redan åtnjuter en pension af 400 kr., har utskottet ansett, att ett tillägg af 300 kr. bör vara till fyllest. Jag får yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen i enlighet med de derunder framställda yrkandena propositioner, först på bifall till hvad utskottet i förevarande punkt hemställt och vidare derpå att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, så vidt den skilde sig från Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, skulle bifalla denna framställning oförändrad; och förklarade herr talmannen sig anse den förra propositionen, hvilken upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr *Adelsköld* begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes,

Pension för vice professorn G. W. Palms enka. justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

(Forts.) Den, som bifaller hvad statsutskottet hemställt i 17 punkten af sitt utlåtande n:o 10, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, afslår kammaren utskottets hemställan, så vidt den skiljer sig från Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, och bifaller denna framställning oförändrad.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 40;

Nej — 53.

18 punkten.

Utskottets hemställan bifölls.

Pension för fröken B. L. G. Gyllenram.

19 punkten.

Herr statsrådet Groll: Kongl. Maj:t har i proposition föreslagit beviljande af pension åt affidne f. d. landshöfdingen i Vermlands län m. m. H. G. W. Gyllenrams ogifta dotter Beata Lovisa Gustafva Gyllenram, hvilken numera uppnått en ålder af 44 år. Statsutskottet har emellertid afstyrkt denna Kongl. Maj:ts framställning på den grund, att »beviljande af pension till myndiga barn efter statens embetsmän icke bör förekomma.» Af de reservationer, som åtfölja statsutskottets betänkande i denna punkt, drager jag den slutsats, att åtskilliga af utskottets ledamöter äfven från denna kammare hafva biträdt utskottets åsigt. Jag kan visserligen icke bestrida befogenheten af den mening, som statsutskottet uttalat, betraktad såsom en allmän regel. Men det synes mig, som om den princip, hvilken ligger till grund för utskottets afstyrkande i förevarande punkt, likasom hvarje annan princip, utan modifikation tillämpad på menliga förhållanden, i sina konsekvenser lätt kan leda till en obillig hårdhet. Statsutskottets utlåtande har emellertid erhållit formen af ett rent principbetänkande utan det ringaste förmildrande tillägg. Jag hade dock

hoppats, att utskottet skulle ha gjort någon reservation, som kunde lemna möjlighet för tillämpning i förevarande fall af den gamla satsen: ingen regel utan undantag, hvartill jag hade så mycket större anledning, som Riksdagen vid flera föregående tillfällen visat sig hylla en åsigt, i större eller mindre mån afvikande från den mening, som statsutskottet nu uttalat. Jag kan i sådant afseende nämna, att Riksdagen beviljat pensioner åt flera oförsörjda döttrar, hvilka uppnått myndig ålder, och hvilkas fäder varit embets- och tjenstemän. Senast förlidet år, till och med på enskild motionärs framställning, beviljade Riksdagen åt rektor P. Velins dotter en pension å 300 kronor.

*Pension för
fröken B. L.
G. Gyllenram.
(Forts.)*

Med det nu anförda har jag endast velat beveka kammaren att icke allt för strängt hålla på den princip, som statsutskottet uttalat.

Det återstår mig då att söka visa att omständigheterna i det nu föreliggande fallet äro sådana, att skäl torde finnas att göra undantag från regeln. Jag tillåter mig i sådant afseende erinra, att landshöfdingen Gyllenram har under en tid af omkring 52 år varit anställd i statens tjenst, och att han derunder beklädt åtskilliga framstående befattningar. Sålunda har han under omkring 11 år bestridt landshöfdingebeställningen och generalbefälhafvarebefattningen å Gotland och under omkring 12 år landshöfdingebeställningen i Vermlands län. Hans verksamhet i dessa befattningar har städse preglats af allvarligt nit och af kraft i utförandet. De befattningar han beklädt hafva visserligen, åtminstone under vissa tider, varit förenade med efter våra förhållanden temligen höga aflöningar. Men jag vill erinra derom, att beställningarnas beskaffenhet har för landshöfding Gyllenram medfört förpligtelser, hvilka kräft pekuniära uppoffringar af sådan omfattning, att han icke gerna, utan att hafva åsidosatt sina skyldigheter mot staten, kunnat bespara något nämnvärdt belopp till sin dotters framtida bergning.

Det är vidare att märka, att landshöfdingen Gyllenram, under den tid han fortfarande innehade militära beställningar, gjort inbetalningar i pensionsavgifter till arméns pensionskassa, efter hvad det uppgifvits, under cirka 40 år och till arméns enke- och pupillkassa i omkring 33 år. Han var visserligen landshöfding under den tid — år 1883 — då landshöfdingarne fingo tillfälle att taga inträde i civilstatens pensionsinrättning. Men de betydande retroaktiva avgifter, som i sådan händelse skolat af honom erläggas, voro till den grad betungande, att han ansåg sin ekonomiska ställning icke tillåta honom detta.

Hvad nu fröken Gyllenram beträffar, har hon, pligtrogen liksom sin fader, efter moderns i slutet af sextioalet timade fränfälle, städse stått vid sin faders sida. förestått hans hus och under hans senare, af kroppsliga lidanden uppfyllda lefnadsår vårdat och skött honom. Hon har derigenom blifvit urständssatt att i

*Pension för
fröken B. L.
G. Gyllenram.*
(Forts.)

tid söka på annat sätt förvärfva sig möjlighet till framtida bergning. Nu, efter faderns död, står hon, till helsan försvagad och med i hög grad nedsatt arbetsförmåga, oförmögen att i någon nämnvärd mån genom arbete förvärfva sitt uppehälle.

Jag anhåller, att kammaren behagade behjerta de af mig nu anförda förhållanden och taga i betraktande, huru vida de icke skulle kunna föranleda till bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr von Krusenstjerna: Herr statsrådet och chefen för civildepartementet har fullständigt framburit skälen för bifall till Kongl. Maj:ts proposition i denna punkt, men då han, såsom icke ledamot i kammaren, icke kunnat framställa något positivt yrkande, torde äfven jag få yttra några ord i denna fråga.

Då åtskilliga gånger förut undantag gjorts från den af statsutskottet uppställda regeln, att pension till myndiga barn efter statens embetsmän icke bör förekomma, såsom t. ex. år 1886, då dylik pension beviljades åt statsrådet S. Grubbes efterlemnade döttrar, hvilka samtliga tre till fullo hade uppnått myndig ålder, och likaledes, såsom herr statsrådet ock erinrade, i föl på grund af enskild motion åt rektor Velins dotter; då vi sålunda hafva prejudikat, och det här icke är fråga om att — såsom herr vice talmannen vid den föregående punkten erinrade — göra afsteg från en hittills följd princip; då landshöfdingen Gyllenram under sin mångåriga tjenstemannabana, såsom statskontoret vitsordat, gjort sig väl förtjent om fäderneslandet; då särskildt hans mångåriga verksamhet såsom landshöfding i Vermlands län varit sådan, att jag är viss, det ingen vermländing skall jäfva mig, då jag säger att länets invånare städse i kärt och tacksamt minne bevara hågkomsten af sin forne höfding; då vidare landshöfdingen Gyllenram vid sitt frånfälle icke allenast icke efterlemnats någon förmögenhet, utan tvärtom brist förefinnes; då hans dotter således icke har att ur dödsboet påräkna något understöd för framtiden och hon derjemte är så sjuklig, att hon icke kan genom arbete sjelf bidra till sitt uppehälle, så hoppas jag, att denna kammare icke måtte hysa tvekan att bevilja det icke betydliga understöd, som Kongl. Maj:t här har föreslagit.

På dessa grunder får jag, herr talman, anhålla att kammaren ville, med afslag å utskottets hemställan, bifalla Kongl. Maj:ts proposition i förevarande punkt.

Herr Svedelius: Efter det anförande af herr statsrådet och chefen för civildepartementet, som vi nyss åhörde, äfvensom efter den föregående talarens på vermlandsbanken yttrande, skulle det egentligen vara obehöfligt för mig att begära ordet i denna fråga. Men i egenskap af vermländing har jag ansett mig icke böra underlåta att äfven å min sida yrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag och afslag å utskottets. Jag känner nemligen väl och vill

här betona, hvilket smärtsamt intryck det i vida kretsar inom Vermlands läns olika samhällslager skulle göra, om Riksdagen nu lemnade deras högt aktade landshöfdings dotter i bekymmersamma omständigheter.

*Pension för
fröken B. L.
G. Gyllenram.*
(Forts.)

Jag behöfver icke längre inlåta mig på sjelfva saken. Den är redan fullständigt framsteld. Jag anhåller derför, herr talman, att få yrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Herr Boström: Skulle jag vid denna frågas behandling endast fästa afseende på mina personliga känslor, så ber jag kammaren vara öfvertygad, att ingen skulle hellre än jag vilja medgifva den af Kongl. Maj:t här begärda pensionen. Jag ömmar lika väl som de föregående talarne för den belägenhet, i hvilken den ifrågavarande personen sig befinner, och jag känner lika väl som någon af herrarne de omständigheter, som gjort att belägenheten är sådan den nu verkligen är. Men då jag såsom ledamot i statsutskottet satt mig emot beviljandet af denna pension, så har, såsom äfven af betänkandet framgår, detta skett af principiella skäl. Jag tror nemligen, att, om vi skulle slå in på den af Kongl. Maj:t här föreslagna vägen, denna pensionsstat skulle på ett betänkligt sätt utsvälla, ehuru jag visserligen erkänner att, såsom flere talare redan oförmält, man förut frångått den af utskottet framställda principen.

Dessutom ber jag att få fästa uppmärksamheten på ett uttryck i den kongl. propositionen, der det talas om den långvariga verksamhet, som den föreslagne pensionärens fader utöfvat vid riksdagen, såväl under ständsrepresentationens tid som under det nuvarande riksdagsskicket. Jag tror, att man är inne på en farlig väg, då man berör denna fråga. Skulle man börja pensionera riksdagsmän, jemte deras enkör och barn, då fruktar jag att politiken kommer att spela en alltför vigtig rol vid dessa frågors afgörande. Den vägen tror jag sålunda icke är rådlig. Vid föregående tillfälle, då fråga varit att pensionera en riksdagsman, tog jag mig friheten att i denna kammare yrka afslag på utskottets då föreliggande förslag. Detta mitt yrkande hade äfven till följd, att kammaren afslog den begärda pensionen. Det gälde äfven då ett mycket ömmande fall. Det var nemligen fråga om en f. d. riksdagsman, som visserligen under många år hade gjort inbetalningar till en pensionskassa, men af omständigheterna icke kommit i tillfälle att åtnjuta pension från denna kassa. Denna person hade efterlemnadt hustru och åtta fattiga barn. Trots denna behjertansvärda belägenhet afslog Första Kammaren den ifrågasatta pensionen, hvarom förslag hade blifvit väckt af enskild motionär, och, såsom herrarne behagade erinra sig, blef detta äfven Riksdagens beslut. Jag tror således, att det icke var lyckligt, att frågan om landshöfding Gyllenrams riksdagsmannaverksamhet blifvit i den kongl. propositionen berörd.

*Pension för
fröken B. L.
G. Gyllenram.
(Forts.)*

Då jag jemte flere andra af denna kammares ledamöter i statsutskottet bidragit till det slut, som här föreligger, nödgas jag yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Königsfeldt: Då jag icke bidragit till det slut, hvar till utskottet i denna punkt kommit, tillåter jag mig att på de skäl, som herr statsrådet och chefen för civildepartementet och föregående talare anfört, yrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition. Det är visserligen sant, att man i princip bör vara mycket försigtig i fråga om beviljande af pensioner, sådana som den nu förevarande. Men då man, såsom redan blifvit framhållet, vid nästföregående riksdag kunnat på grund af enskild motion bevilja pension åt en afiden tjänstemans till myndig ålder komna dotter, tror jag att det icke vore principvidrigt, om kammaren i detta undantagsfall skulle bevilja den af Kongl. Maj:t begärda pensionen. Jag yrkar bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Falk, Helmer: Af detta betänkande finner man, att utskottet ansett sig kunna affärda Kongl. Maj:ts proposition på två rader med förklarande att dess åsigt vore, »att beviljande af pension till myndiga barn efter statens embetsmän icke bör ifrågakomma». Flere af de föregående talarne hafva redan påpekat, att Riksdagen mångfaldiga gånger beviljat pension åt myndiga barn efter tjänstemän, och jag behöfver således ej vidare yttra mig derom. För öfrigt håller jag för min del före, att, der en ifrågasatt pension verkligen är af nöden, mera hänsyn bör tagas dertill än till den temligen likgiltiga omständigheten, att den föreslagna pensionären kommit till myndig ålder.

Då jag är i tillfälle att vitsorda, att den här föreliggande pensionen verkligen är behöflig, icke blott därför att pensionären är medellös, utan ock emedan hon under många år lidit af en svår sjukdom, så hoppas jag, att Första Kammaren måtte behjerta detta örnmande förhållande, och förenar mig sålunda med dem, hvilka här yrkat bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Tamm, Hugo: Då det nyss yttrades af en föregående talare på vermlandsbänken, att ett afslag från Riksdagens sida i denna fråga skulle i vida och djupa lager inom Vermlands län väcka misstämning, så förefaller det mig, som om det hade varit ett bättre sätt att lösa denna fråga, om man inom Vermlands län som bevis på aktning, tillgifvenhet och tacksamhet för sin landshöfding fyllt här omhandlade behof, än att — såsom temligen säkert skall inträffa — underkasta frågan en gemensam votering, i hvilken jag icke tror att utslaget blir mer än ett. Vi måste nemligen tänka på äfven den sidan af saken, att den ifrågasvarande personens fader likväl stått i sådana förhållanden, rört sig inom klasser af personer, hvilka utan afsaknad och ganska

lätt kunna lemna här behöflig hjälp. Vid tanken på de många, som befinna sig i samma svåra belägenhet utan att ega stödet i sin samhällsställning, torde det motstånd, som denna pension väckte inom Andra Kammarens utskottsledamöter, ej vara oförklarligt. Jag tror därför, att vi med ett bifall här ingenting skola vinna, och att det principiella skälet i detta fall ej saknar sin betydelse.

Jag anhåller om bifall till utskottets förslag.

*Pension för
fröken B. L.
G. Gyllenram.*
(Forts.)

Herr von Hedenberg: Jag har haft en olika åsigt mot utskottet i denna punkt och anhåller därför att få anföra mina skäl dertill. Dessa skäl kunna helt kort sammanfattas i det, att man svårligen kan uppställa några principer, när det gäller väl-görenhet. Denna kammare har också synts vara af samma åsigt och vill i allmänhet icke, så att säga, låta ena handen veta hvad den andra i dylika fall gör. Jag kan visserligen gerna medgifva, att det icke är principiellt riktigt att bevilja den nu ifrågavarande pensionen. Men då man i sådana frågor icke är så nogräknad, kan man anse sig skyddad af de skäl jag nu anfört, hvarför jag anhåller om bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Friherre af Ugglas: En ledamot i statsutskottet fästade uppmärksamheten derpå, att det var en olycklig tillfällighet, att i den kongl. propositionen omförmäldes landshöfdingen Gyllenrams vistande vid riksdagarne. Jag ber då först att få påpeka, att detta uttryck ingalunda förekommer i den kongl. propositionen, utan i statskontorets utlåtande i ärendet, och det är en ganska väsentlig skilnad. Vidare tillåter jag mig hemställa, om den om-ständigheten, att en förtjent embetsman tillika varit riksdagsman, skall förringa den utsigt hans dotter eljest må kunna hafva haft att blifva ihågkommen med någon pension. Jag kan för min del icke finna, att deri ligger något giltigt skäl.

Hvad sjelfva den princip beträffar, som statsutskottet nu, så vidt jag vet, för första gången proklamerat, vågar jag bestämt påstå, att den icke kan i sin allmängiltighet tillämpas, ty det är icke tänkbart, att, om en välförtjent embetsmans dotter befinner sig i verklig nöd, Riksdagen icke skulle, på grund af en dylik uttalad regel, anse sig kunna understödja henne. För min del tror jag, att en sådan princip måste tåla vid ganska stora af-prutningar. Herr statsrådet och chefen för civildepartementet har redan fäst uppmärksamheten derpå, att Riksdagen, för sin del, icke godkänt en sådan åsigt. I äldre tider har Riksdagen många gånger beviljat pension åt afidne embetsmäns myndiga döttrar, och, som förut blifvit erinradt, senast vid förra riksdagen med-gafs, på grund af enskild motionärs framställning, sådan pension åt en tjenstemans dotter, ehuru hon ingalunda befann sig under så svåra ekonomiska förhållanden, som, enligt hvad af den kongl.

*Pension för
fröken B. L.
G. Gyllenram.* propositionen framgår, skall vara fallet med den nu föreslagna pensionären.

(Forts.)

På grund af hvad jag nu tillåtit mig yttra och med åberopande af hvad herr statsrådet Groll anført, anhåller jag om bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr talmannen tillkännagaf, att anslag utfärdats till sammanträdets fortsättande kl. 7 e. m.

Herr Bennich: I likhet med de föregående talarne vågar jag vara af den meningen, att någon principiell grund för att afslå pensioner åt de verkligen behöfvande dottrarne till utmärkte förtjente män lika litet nu som vid flera föregående tillfällen bör hindra kammaren att bevilja den pension, som Kongl. Maj:t här föreslagit. Jag tror, att man icke kan nog betona de förhållanden, hvarpå herr statsrådet och chefen för civildepartementet redan fäst uppmärksamheten, nemligen *dels* att affidne landshöfdingen Gyllenram under 40 års tid gjort inbetalningar till en pensionskassa inom militärväsendet för att bereda enka och barn en pension, men att han till följd af förflyttning från sitt militära embete till ett civilt förlorat hela den fördel, som med dessa inbetalningar åsyftats; *dels ock* att vid den tid, då Gyllenram lemnade sin militära befattning, tillfälle icke var för honom öppet att ingå i civilstatens pensionsinrättning; samt att den omständigheten, att ett sådant tillfälle mycket senare blef honom beredt genom en förändrad lagstiftning, visserligen kunde hafva föranledt honom att då göra inbetalningar till civilstatens pensionskassa, men att för det ändamålet erfordrades att till sitt förfogande ega medel, hvaröfver han vid tillfället icke disponerade. Det är visserligen sant, att den vackra känsla, som här uttalats från Vermland, ju skulle kunna, på sätt en talare bakom mig yttrat, föranleda till en förväntan, att Vermlands län skulle i stället för staten uppträda såsom den beviljande till landshöfdingedotterns pension. Men jag hemställer till herrarne, om Riksdagen skulle hänvisa nöden och förtjensten till särskilda lokala myndigheters och korporationers barmhertighet att fullgöra hvad staten, så vidt jag förstår, sjelf bör göra.

Hvad den farliga princip beträffar, som man här sagt skulle ligga uti att bevilja pension åt affidne embetsmäns myndiga barn, så pröfvas ju frågan i hvarje särskildt fall, och jag hemställer till herrarne, huru vida pensionsstaten under nionde hufvudtiteln i någon ens nämnvärd mån blifvit besvarad af pensioner af den art, som här är i fråga. Vid hvarje särskildt tillfälle, då en sådan fråga förekommer, har Riksdagen öppet att pröfva och samvetsgrant afgöra, om skäl föreligga att frångå principen eller icke, och med den kännedom man har om Riksdagen, behöfver man sannerligen icke befara, att Riksdagen ofta skall frångå denna

princip. Någon betungande kostnad för statsverket kunna vi icke heller hafva att befara af ett frånträdande af principen under mycket ömmande omständigheter. Jag kan icke finna annat, än att just sådana här föreligga i så hög grad, att det vore mer än obarmhertigt, om Första Kammaren skulle vägra sitt bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

*Pension för
fröken B. L.
G. Gyllenram.
(Forts.)*

Herr Reuterswärd: Jag respekterar alla goda principer och äfven den, som statsutskottet fastslagit, att, der det gäller pensioner åt dem, som icke äro dertill berättigade, man då håller på en sådan princip. Men så *strängt* får man dock icke hålla derpå, att man utan all pröfning vill hindra Kongl. Maj:t att i ömmande fall vända sig till Riksdagen för att bereda en pension, der behovet verkligen är nödvändigt. Har statsutskottet fattat en sådan princip, så synes den mig alldeles oriktig, och då bör åtminstone Första Kammaren söka att visa utskottet på en annan väg. Det må stå Kongl. Maj:t liksom hvarje enskild motionär öppet att få en sådan framställning pröfvad inom riksdagen.

En ärad statsutskottsledamot framhöll ett sätt eller en utväg, hvarigenom man skulle kunna tillgodogöra den nu ifrågavarande personen utan att behöfva vända sig till Riksdagen. Men jag får bekänna, att det skar mig i hjertat, då jag hörde ett sådant propos. Det måtte väl kännas helt olika för en embetsmans dotter att få sig tilldelad en statspension än att, såsom den ärade talaren gjorde, hänvisa henne till den allmänna barmhertigheten inom det län, der fadern varit landshöfding, för att förskaffa henne det allra nödvändigaste.

Här tror jag föreligga så ömmande och så talande skäl för denna fröken Gyllenrams tillgodoseende med en statspension, att jag, för min del, ber att få på det varmaste yrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes jemlikt de yrkanden, som derunder förekommit, propositioner, först på bifall till hvad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt och vidare derpå att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, skulle bifalla Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning; och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

20 punkten.

Herr von Strokirch: Statsutskottet har i förevarande punkt af principiella skäl afstyrkt nu ifrågavarande motion. Vid bedömande huru vida I. Nauclet gjort sig förtjent af att komma i åtnjutande af pension borde väl också tagas i öfvervägande andra än strängt principiella skäl. Då han under loppet af nära 30 år

*Ifrågasatt
pension för
landtbruks-
skoleförestän-
daren I.
Nauclet.*

*Ifrågasatt
pension för
landtbruks-
skoleförestän-
daren I.
Nauclet.*

(Forts.)

såsom föreståndare och lärare vid en läroanstalt, som upprätt- hållits af allmänna medel och dervid med skicklighet och nit lyckats utbilda många unga män till dugliga förmän vid större eller mindre jordbruk, så kan man väl säga, att det arbete han sålunda nedlagt varit ett godt och allmännyttigt arbete, och att han i så fall mer än mången annan, som varit i det allmännas tjänst och förty berättigad till pension, gjort sig förtjent att komma i åtnjutande af en sådan. Dessutom vill jag påpeka, att han utöfvat sin verksamhet på en plats, der marken icke varit hans egen utan till honom utarrenderad, hvadan vinsten af hans arbete kommit jordegaren till godo. Dessa skäl hade, enligt mitt förmenande, bort inom utskottet göra sig mera gällande än nu skett. Då jag anser, att kammaren endast skulle utöfva en billig rättvisa, om kammaren, med frångående af utskottets förslag, bifölle min motion, så tillåter jag mig yrka, att kammaren måtte med afslag å utskottets hemställan bifalla min i ämnet väckta motion.

Herr Bohnstedt: Statsutskottet har här på goda grunder afstyrkt motionärens förslag, ty det är nu icke fråga om en person, som varit anställd i statens tjänst, utan om en, som varit föreståndare för en landtbruksskola i Jönköpings län och såsom sådan gjort nytta inom länet. Men skulle Riksdagen bevilja pension äfven i dylika fall, så skulle pensionsstaten blifva allt för stor.

Jag tror, att saken så väl talar för sig sjelf, att jag icke vidare behöfver yttra mig i detta ämne, utan yrkar bifall till utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, gjordes i enlighet med de derunder framställda yrkandena propositioner, först på bifall till hvad utskottet i nu förevarande punkt hemställt och vidare derpå att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, skulle bifalla den i ämnet väckta motionen; och förklarades den förra propositionen, hvilken upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

21 och 22 punkterna.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning af lagutskottets den 7 och 10 i denna månad bordlagda utlåtanden:

n:o 16, i anledning af väckt motion om ändring i tiden för besvärs anförande öfver kyrkostämmas beslut i vissa fall, och

n:o 17, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af 2 § i utsökningslagen den 10 augusti 1877, biföll kammaren hvad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande bevillningsutskottets den 4 och 7 innevarande mars bordlagda betänkande n:o 2, angående stämpelafgiften.

1 punkten.

Utskottets hemställan bifölls.

2 punkten.

Herr Cavalli: Enligt nu gällande förordning angående stämpelafgiften är protokoll angående lagfart å fång till fast egendom genom giftorätt eller arf fritt från stämpelafgift, der taxeringsvärdet å egendomen i dess helhet icke uppgår till 1,000 kr. I den nu föreliggande motionen har föreslagits, att omförmälda stämpelfrihet skulle utsträckas äfven till de fall, der taxeringsvärdet, icke å fastigheten i dess helhet, utan å hvarje fastighetslott, som lagfares, icke uppgår till 1,000 kronor.

*Om stämpel
å utdrag af
protokoll ang.
lagfart i vissa
fall.*

Såsom af betänkandet inhemtas, har utskottet afstyrkt den gjorda framställningen. Hufvudsakliga skälet härför angifver utskottet vara, att »genom antagande af motionärens förslag den princip, som hittills uti sådana fall som det nu föreliggande varit gällande för medgifvande af stämpelfrihet, skulle öfvergifvas». Jag är icke säker på, att utskottet här resonerar fullt riktigt. Principen här vid lag är den, att hvarje lagfartsprotokoll skall vara försedt med stämpel och derigenom tillföra staten inkomst. För några år sedan fann man sig, af billighetsskäl, böra göra den inskränkning, som jag först omförmält, och det var alltså då man bröt med principen, under det att man nu endast vill något utsträcka den stämpelfrihet, som då medgafs. Jag ber att få erinra om, att före tillämpningen af den kongl. förordningen den 16 juni 1875 angående lagfart å fång till fast egendom behöfde fång till fast egendom genom arf eller giftorätt icke lagfaras. Men genom de i samma kongl. förordning gifna påbud om fastighetsböckers uppläggande och förande var det nödvändigt att påbjuda lagfart äfven å dessa fång. Det var en pålaga, som man således ålade den, som på sådant sätt förvärfvat fastighet. Jag medgifver, att nödvändigheten må hända framkallat denna pålaga, men jag vågar påstå, att den bör göras så litet betungande som möjligt. Så är dock icke förhållandet. Jag har här ett protokoll i ett lagfartsärende rörande en ärfd fastighet i Nord-

*Om stämpel
å utdrag af
protokoll ang.
lagfart i vissa
fall.*

(Forts.)

marks härad, der lagfartskostnaderna, såväl protokollslösen som stämpelafgiften, uppgå till 128 kronor rörande en fastighet, som är taxerad till 4,000 kronor. Detta enda exempel ådagalägger, enligt mitt förmenande, att lagstiftningen bör gå i den riktning, som motionären föreslagit. Andra Kammaren har redan återremitterat detta ärende, och jag tror också att frågan bäst löses, om jemväl Första Kammaren fattar ett sådant beslut.

Jag yrkar därför återremiss af den föreliggande punkten, på det att utskottet måtte inkomma med ett nytt förslag, hvilket går i det syfte, som motionären framställt.

Herr Claëson: Äfven min mening är att yrka återremiss på detta betänkande, som redan blifvit af Andra Kammaren, utan att ens votering behöft företagas, till utskottet återremitteradt. Jag skall anfiva några särskilda skäl därför, då jag icke står på alldeles samma ståndpunkt som den förste ärade talaren.

Granskar jag utskottets skäl, är jag öfverens med utskottet i fråga om tvenne af dessa. Utskottet säger: »vidare bör uppmärksammas, att enligt samma förslag staten skulle beröfvas all stämpelafgift jemväl då den arffallna fastigheten uppginge till ett ganska högt taxeringsvärde, för så vidt arfvingarne äro många. Jag finner detta skäl fullkomligt riktigt och vill därför för ingen del vara med om att bifalla motionen. Vidare har utskottet yttrat i slutet af betänkandet, att »det bör icke lemnas oanmärkt, att den af motionären påpekade omständigheten, att fastigheten kan vara mycket in-tecknad och således det som ärfves utgöra ett ganska ringa belopp, är ett förhållande, som kan inträffa jemväl vid fastigheter med ansenligt högre taxeringsvärde, än de af motionären åsyftade.»

Deruti gifver jag utskottet rätt, att i denna fråga får man icke tänka på om fastigheten är in-tecknad eller icke. Ty denna fråga spelar här en mycket underordnad rol, vida mer underordnad än vid fråga om köp af fastighet. Om en person t. ex. köper för 50,000 kronor en fastighet, som är in-tecknad för 40,000 kronor, får han betala ej blott den nu ifrågavarande skrifstämpeln, utan ytterligare 6 kronor per tusendet för hela köpeskillingen. Der spelar det verkligen någon rol, men icke här vid lag.

Deremot kan jag icke vara ense med utskottet i öfriga afseenden. Jag anser nemligen, att det beräkningssätt, som motionären vill lägga till grund för stämpelfriheten, är riktigare än det nuvarande, och jag tror att detta blir klarare, om jag får framställa historien om tillkomsten af detta undantagsstadgande.

För några år sedan ifrågasattes, för vinnande af minskade kostnader, hufvudsakligen i sådana fall, der sterbhusdelegarne voro många till antalet och boets fastighet af ringa värde, att sterbhusdelegare, som skiftade fastighet sig emellan, skulle få gemensam lagfart. Detta ansågs icke böra bifallas vidsträcktare,

än att, om sterbhusdelegarne gemensamt sålde boets fastighet eller också en af dem öfvertog densamma, de skulle få gemensam lagfart. För att då på annat sätt bereda dem, hvilka ärfvt mycket obetydliga fastighetslotter, lindring i lagfartskostnaden, framlade en ledamot af denna kammare en motion, hvilken föranledde det nu befintliga lagstadgandet, att vid lagfart för fri fastighet, frihet äfven från skrifstämpel skall ega rum, om taxeringsvärdet å boets odelade fastighet ej uppgår till 1,000 kronor. Emot en ändring af denna grund anför nu utskottet, att det skulle vara stridande emot de grunder, som gälla i fråga om bouppteckning. Jag ber då att få fästa uppmärksamheten på, att detta är två inkommensurabla fall. Det är ju gifvet att, om man tager ut arfskatt af det samfälda boet i form af stämpelafgift på bouppteckningen, och behållningen i bouppteckningen lägges till grund för ifrågasvarande afgifts storlek, man vid bestämmande af den maximsiffrå, som medgifver stämpelfrihet, äfven måste hafva till beräkningsgrund samfälda behållningen. Sedan åter boet är skiftadt och hvar och en af sterbhusdelegarne söker lagfart å sitt fång, torde frågan gälla, om i något särskildt fall ömmande omständigheter föreligga, som kunna berättiga till fullständigt stämpelfrihet. Den föreliggande motionen har, om jag ej misstager mig, haft ett dubbelt syfte, det ena att vara en åtgärd af billighet, och det andra att ej till skada både för den enskilde och det allmänna någon skulle afskräckas från att söka lagfart på grund deraf, att lagfartskostnaden vore stor i förhållande till den mycket ringa fastighetslottens värde. Om nu fastighetens värde uppgår till nära 1,000 kronor och ärfves af en person, tror jag icke att denna afgift utaf 2 kronor spelar någon rol. Men, såsom en talare påpekat, det kan verkligen inträffa, att en person lagfar en ärfd fastighet af 30 å 40 kronors värde, men icke kommer i åtnjutande af denna stämpelfrihet. Det vanligaste fall af sterbhus, åtminstone på landsbygden, är, att den aflidne lemnat efter sig maka och flera barn. Det behöfves då icke ett större sterbhus än t. ex. enka med 5 barn för att fastigheten, för hvart och ett af barnen, icke skall gå till mer än 100 kronors värde, utan att de ändå komma i åtnjutande af någon befrielse från stämpelafgift. Har då ett eller flera af barnen aflidit och lemnat flera barn efter sig, kan hvarderas fastighetslott gå ned till en obetydlighet utan att stämpelfrihet vinnas.

Jag tror således, att motionären har mycket rätt, då han vill hafva en ändring i dessa grunder, men utskottet har också rätt deri, att detta icke kan ske enligt motionärens förslag. Ty det kan då verkligen ofta inträffa, att sterbhusdelegarne i ett bo, der fastighetens värde gått till 10 å 15 tusen kronor, blifva befriade från stämpelafgift, ja, detta kan till och med, om ock blott undantagsvis, ske, der egendomens värde är 30 å 40 tusen kronor.

Utskottet säger bland sina skäl: »De af motionären omfö-

*Om stämpel
å utdrag af
protokoll ang.
lagfart i vissa
fall.
(Forts.)*

*Om stämpel
å utdrag af
protokoll ang.
lagfart i vissa
fall.*

(Forts.)

mälda, såsom särskildt ömmande, framhållna fallen torde derjemte mycket sällan förekomma. De små fastigheter, om hvilka det är fråga, lära väl nemligen i de flesta landsdelar oftast icke emellan arfvingarne fördelas, utan öfvergår en sådan fastighet der vanligen en odelad till vare sig en af arfvingarne eller en annan person, som af sterbhuset inköper densamma.» Jag törs icke säga, om så är händelsen i de flesta landsdelar, men jag skulle icke tro det. I den del af landet, hvilken jag tillhör, är det icke regel utan undantag, och detta af tvenne skäl, dels därför att jordbiten är dem så kär, att de icke släppa den i första hand, och dels därför att en sterbhusdelegare ofta icke kan lösa ut de andra, och de vilja ytterst ögern hafva skuld på egendomen. Under den tid jag förestod Södertörns domsaga, var det icke heller der regeln i allmogesterbhus att en enda öfvertog hemmanet. Om man här skall bestämma en siffra, synes mig denna icke böra sättas högre än 300 kronor; då kommer, i ett bo, der fastigheten i sin helhet icke är värd mer än 1,000 kronor, men maka lefver efter, befrielse ifrån stämpelavgift för hvarje af arfvingarne att ega rum, äfven om arfvingarne endast äro 2. Man bör dock betänka, att detta är en undantagsbestämmelse, och att lagstiftaren ständigt bör hafva till märke att icke gifva en undantagsbestämmelse större utsträckning än nödigt är. I detta fall tillkommer dessutom ett ytterligare skäl, nemligen att icke skapa ett för stort missförhållande emellan lagfart af ärfd och af köpt fastighet. Det är ju orimligt att en arfvinge, som ensam ärfver en fastighet på t. ex. 1,000 kronors värde, icke skall behöfva betala ens skriftstämpeln, under det att dagakaren, som arbetat i hop så mycket att han kan åt sig uppföra en liten stuga och köper plats för den jemte ett obetydligt jordområde derinvid, får betala ej blott nämnda stämpel, utan ock, om, såsom det ofta händer, köpeskillingen går öfver 100 kronor, ytterligare 60 öre för hvarje 100 krona af köpeskillingen. Det måste ifråfalla dessa senare personer synnerligen orättvist, om man utsträcker den ifrågavarande principen längre. På grund af hvad jag anført vågar jag vördsamt föreslå, att kammaren, med förklaring, att den väl delar utskottets mening, att ifrågavarande undantagsbestämmelse ej bör gifvas så vidsträckt omfattning, som motionären äskat, men å andra sidan finner, att hvad med bestämmelsen äsyftas bättre vinnes om befrielsen från stämpel göres beroende icke af värdet å sterbhusets odelade fastighet, utan, i enlighet med motionärens förslag, af taxeringsvärdet å den fastighetslott, hvarå lagfart sökes, måtte visa ärendet åter till utskottet för bestämmande af det värdebelopp, hvarutöfver efter den sålunda förändrade grunden befrielse från stämpel ej må ega rum, och hvilket torde böra sättas till omkring 300 kronor.

Herr Ölander: Jag kan visserligen icke tillerkänna syftet med den föreliggande motionen någon särdeles stor betydelse.

Det är sant, hvad utskottet antydt, att, då till en fastighet finnas flere arfvingar, denna i regel icke fördelas emellan desse, utan vanligen öfvertages af en utaf arfvingarne eller också försäljes till någon annan person, vare sig på offentlig auktion eller på annat sätt. Den nu åberopade olägenheten förekommer naturligtvis icke då, så vida köparen, samtidigt med arfvingarne, söker lagfart å köpet, i hvilket fall, såsom vi veta, arfvingarne få gemensamt i ett enda lagfartsärende lagfara arfvet, hvaremot i annat fall hvarje arfslott skall lagfaras för sig. Men detta är i alla fall ett vilkor, som icke alltid kan iakttagas och som köparen kanske icke alltid bryr sig om att iakttaga, då för honom ingen förlust uppstår genom ett dröjsmål härutinnan. Nu är att märka, att arfvingarne enligt lag äro *skyldiga* att lagfara arfvet inom en viss tid efter arfskiftet, och köparen att lagfara med sitt köp först inom viss tid efter köpet. Dessa båda tider kunna visserligen stundom sammanfalla, men ingalunda alltid. Det är ju möjligt, i synnerhet då en utaf arfvingarne öfvertager hela fastigheten, att detta kan uppgöras vid sjelfva arfskiftet och handlingarna derom då upprättas. I sådant fall blir naturligtvis tiden för lagfarts sökande densamma för arfvingarne som för köparen, och man har då allt skäl att antaga, att lagfart å arfvet och köpet kommer att sökas på samma gång. Men köpet kan göras senare än arfskiftet, och den, som köpt fastigheten och, såsom jag nyss nämnde, icke har någon fördel af och således icke någon anledning till att söka lagfart å köpet vid samma tid som arfvet bör lagfaras, kan då, möjligen dertill också drifven af brist på erforderliga medel till lagfartskostnaderna, dröja i det längsta med lagfarten, hvaremot arfvingarne icke desto mindre äro nödsakade att, inom den bestämda tiden efter arfskiftet, söka lagfart å arfvet och vid sådant förhållande hvar och en på sin särskilda arfslott. Att dervid behöfva erlägga betalning icke blott för lösen, utan äfven för kartan till lagfartshandlingarna för hvarje liten arfslott, kanske $\frac{1}{10}$ eller $\frac{1}{20}$ af en obetydlig torplägenhet, endast därför att denna i sin helhet är upptaxerad till 1,000 kronor, är ju i alla fall en utgift, som är så mycket mera känbar, som den säkerligen från början icke varit påräknad. Det är dessutom icke alltid gifvet, att försäljningen kan ske under den tid som arfvet skall lagfaras, och det kan ju äfven hända, ehuru jag medgifver att det är temligen sällsynt, att arfvingarne eller någon utaf dem vill behålla sin lilla arfslott, som, ehuru obetydlig och af ringa värde, dock må hända kan vara tillräcklig för honom att derå uppföra en bostadslägenhet och derigenom erhålla fördelen och tryggheten af att få bo i eget hem och å egen mark, i stället för att emot en dryg afgift inhysas hos andra, med utsigt att när som helst kunna derifrån uppsägas.

Jag tror sålunda, att många skäl tala för motionens an-

Om stämpel
å utdrag af
protokoll ang.
lagfart i vissa
fall.

(Forts.)

*Om stämpel
å utdrag af
protokoll ang.
lagfart i vissa
fall.*

(Forts.)

tagande. Jag upprepar dock att de fall, der denna skattelindring är af behovet påkallad, icke äro så synnerligen många, men redan detta är ett skäl att bifalla motionen, ty staten går ju derigenom miste om allenast en ytterst liten del af sina inkomster, ja, så liten, att den nästan kan anses som ingen, då deremot den enskilde kommer i åtnjutande af en icke obetydlig och i hans förhållanden helt säkert välbehöflig fördel. Jag är därför fullkomligt med om motionens syfte, och jag anhåller om återremiss i samma syfte och icke i det, som framställdes af den siste ärade talaren.

Herr Ekenman: Jag skall för min del söka gifva åt denna fråga något mindre proportioner, än den synes hafva tagit. Jag tror att de skäl, som utskottet haft för sin hemställan, delvis kunna ses uti den föregående punkten, rörande patentbrevet. Der säger utskottet på sid. 3: »Men att med anledning af anmärkta förhållandet borttaga den stadgade stämpelafgiften, finner utskottet deremot vara ett förslag, hvars rättighet ingalunda ådagalagts af hvad motionärerna anfört. Stämpelafgifter utgöra en skatteform, som i alla stater befunnits lämplig och outhärlig.» Det är riktigt, och det har säkerligen varit denna tanke, som föresväfvat utskottet, äfven då det kommit till behandling af den nu föreliggande 2:a punkten. Atminstone kan jag icke finna annat. Jag delar således utskottets mening i detta afseende, att stämpelafgiften är en mycket lämplig skatteform, men jag tror icke att den är lämplig i förevarande fall. Om man går litet längre tillbaka i tiden, än den föregående talaren gjort, skall man finna att, då den nya lagfartslagen antogs, och det bestämdes att lagfart skulle ske å arf, så skedde detta icke af ett statsfinansielt behof, utan för att bringa ordning och reda i eganderättsförhållandena. I motiven till lagen säges också, att detta varit syftet. Jag kan sålunda icke finna annat, än att hvarje förslag, som vill göra detta förfarande så billigt och drägligt för vederbörande som möjligt, går i den rätta riktningen. För min del har jag sålunda ingenting emot att biträda motionärens förslag, som jag anser gå i den af mig antydda riktning, men jag finner likväl formuleringen vara sådan, att detta icke kan ske genom ett direkt bifall, utan ber jag att få förena mig med dem, som yrkat återremiss. Att jag med uttalande af denna min mening icke kan vara med om det förslag, som framstälts af den andre talaren i denna fråga, faller af sig sjelf, utan anhåller jag att få yrka återremiss, på sätt den förste ärade talaren framhållit.

Herr Reuterswärd: Huru liten denna fråga än är, visar det dock huru svår den är att lösa, då flere talare här uppträdt och några bland dem framhållit särskilda motiv för en återremiss

så har jag härpå velat fästa uppmärksamhet, enär jag förmodar att herr talmannen icke kan derå göra proposition, men blir en återremiss, beslutad lär väl utskottet få taga reda på diskussionsprotokollet från kammaren. För min del har jag ingenting emot en sådan återremiss. Kan någon förbättring ske i de närvarande förhållandena, har jag icke något deremot, men jag vågar påstå, att då denna beskattning icke går högre än till 2 kronor är den väl icke så tryckande, som man velat göra den. Det är visserligen sant, att på den arfslott, som hvart och ett af 10 barn får vid delningen af en fastighet med ett taxeringsvärde af 1,000 kronor, är denna procent i förhållande till arfvet ganska betydlig, men möjligt är ju att dessa 10 barn kunna, utom arfvet, hafva en stor förmögenhet och då vet jag icke hvarför staten skall gå i mistning om sin rätt. Det är icke möjligt att skriva en särskild stämpelförfattning för dagkarlen och en särskild sådan för andra kategorier. Man måste bibehålla någon bestämd princip eller också, om herrarne vilja detta, taga bort all stämpelavgift då det gäller ärfd fastighet, så skall jag icke motsätta mig detta. Men det är icke, såsom här yttrats, en olämplig skatteform, under hvilken denna afgift utgår, och så länge vi behöfva den såsom sådan, kan jag icke tro att utskottet kan gå längre än det redan gjort. Emellertid har jag ingenting emot att återremittera den nu föredragna punkten.

*Om stämpel
å utdrag af
protokoll ang.
lagfart i vissa
fall.*
(Forts.)

Herr Claëson: Jag medgifver villigt hvad den siste ärade talaren anförde, att det må anses olämpligt att en återremiss till utskottet kommer i mer än en form eller under annan form än en enkel återremiss, och jag är öfvertygad att, såsom den ärade talaren sade, utskottet kommer att taga i betraktande likaväl de skäl, som anförts för sättande af en lägre, som för en högre siffra. Jag skulle mycket beklaga, om utskottet förkastar den grund motionären framställt och som jag anser riktig, och jag kan icke finna, att i det förra beslutet bör ligga något hinder derför, då det ändock står kvar, att man icke vill bifalla motionen på det enligt min tanke viktiga skäl, att den går för långt.

Jag ber att få förena mig i yrkandet om återremiss.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr vice talmannen, som för en stund öfvertagit ledningen af kammarens förhandlingar, att i afseende på nu förevarande punkt endast yrkats, att densamma skulle visas åter till utskottet.

Sedermera gjordes propositioner, först på bifall till hvad utskottet i punkten hemställt och vidare på godkännande af nyssnämnda yrkande, och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Vid förnyad föredragning af bankoutskottets den 4 och 7 i denna månad bordlagda memorial:

n:o 3, angående beviljande af ränta å en uppsagd, ej i behörig tid uttagen deposition,

n:o 4, i fråga om afskrifning ur afdelningskontorets i Göteborg räkenskaper af åtskilliga fordringar, och

n:o 5, angående afskrifning af fem stycken lån, utlemnade vid riksbankens afdelningskontor i Malmö,

biföll kammaren hvad utskottet i dessa memorial hemställt.

Vid förnyad föredragning af lagutskottets den 4 och 7 inrevarande mars bordlagda utlåtande n:o 14, i anledning af väckt motion om ändring af 1 kap. 6 § giftermålsbalken, biföll kammaren utskottets i detta utlåtande gjorda hemställan.

Ifrågasatt ändring af bestämmelserna om rätt att utträda ur statskyrkan.

Föredrogs å nyo lagutskottets den 4 och 7 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 15, i anledning af väckta motioner om ändring af gällande bestämmelser i fråga om rätt att utträda ur svenska statskyrkan.

Herr Sundberg: Herr talman, mine herrar! Jag kan för min del omöjligen inse behöfligheten och lämpligheten af det här föreliggande förslaget. Hvarken utskottet eller motionären hafva åtminstone lyckats öfvertyga mig. Jag kan icke hjälpa, att jag tvärt om finner deras skäl underhaltiga. Ja, alltsamman, som återfinnes på de få sidorna i utskottsbetänkandet, har till och med — jag erkänner det öppet — gjort på mig ett ganska sorgligt intryck. Det är nemligen enligt min uppfattning ett nytt bevis bland de många, som förekomma i våra dagar, att man vill reformera våra kyrkliga förhållanden icke genom att förbättra dem utan genom att försämra dem. Eller jag frågar eder, mine herrar, är det icke så, att förslagen i nämnda eller antydda syfte oupphörligen gå i negativ riktning, d. v. s. de vilja nedrifva något, äfven om det, som skall nedrifvas, är än så godt och brukbart. Jemt och ständigt yrka dessa förslag på att några befintliga gränser skola undanrödjas, några befintliga omhägnader bortvråkas eller någon ny dörr för det subjektiva godtycket öppnas. Men mycket sällan deremot, ja, man börjar nästan på att kunna säga, aldrig framkomma några förslag i positiv riktning, d. v. s. sådana som verkligen afse att uppbygga något, sådana som afse att afhjelpa hvarjehanda verkligen förefintliga behof i vår lagstiftning och som kyrkan både erkänner och önskar att få afhjelpna. Men hvarför, kan då frågas, framkomma icke äfven

förslag i nu nämnda riktning? Helt enkelt därför att man antager — med eller utan skäl — att de under nuvarande förhållanden icke skulle kunna vinna framgång. På bättre lycka hoppas naturligtvis motionärerna, som föreslagit en sådan åtgärd som den här ifrågavarande och hvilken äfven lagutskottet på sitt sätt rekommenderat, ehuru hela syftet ju är så genomskinligt, att det fordras sannerligen icke stor klarsynthet för att upptäcka det samma. Att detta hopp skall gå i uppfyllelse denna gång, det vågar jag dock, med den kännedom jag tror mig ega om Riksdagens Första Kammare, tills vidare starkt betvifla.

Ifrågasatt ändring af bestämmelserna om rätt att utträda ur statskyrkan.

(Forts.)

Det förevarande förslaget, med hvilket vi nu hafva att göra, lär enligt utskottets och åtminstone den ene motionärens åsigt komma att speciellt från två särskilda hufvudsynpunkter bereda oss ganska stora förmåner. Först och främst emedan man derigenom skulle få trosfriheten fullkomligt tryggad, en rätt hvilken antages vara genom nu gällande lagstiftning alltför inskränkt. Dernäst skulle kyrkan få den stora fördelen, att, om den föreslagna lagen blefve lag, hon komme att befrias från många medlemmar, som blott nominellt höra henne till, men icke dela hennes tro.

Huru det nu förhåller sig med dessa begge förmåner, kan kanske förtjena att något närmare belysas.

Motionären herr E. J. Ekman börjar sin framställning, såsom hans meningsfränder i liknande fall som detta alltid göra, med att åberopa stadgandet i regeringsformens 16:de paragraf, eller stadgandet derom att *Konungen icke skall någons samvete tvinga eller tvinga låta*, och påstår, att hela detta stadgande har i många fall hittills blott varit ett tomt ord. Påståendet får stå för motionärens egen räkning. Lagutskottet förtjänar emellertid efter min uppfattning tacksamhet, därför att det icke har velat stödja sin motivering på en sådan uppfattning i fråga om det åberopade grundlagsbudets usla tillämpning, som motionären har anfört, troligtvis under det mycket rigtiga medvetandet att svenska folket har hittills ganska väl redt sig med denna sak långt före år 1891.

Men deremot så snart fråga blir om 1873 års dissenterlag, ställer sig utskottet på motionärernas ståndpunkt och menar, att religionsfrihetens heliga grundsats dock icke blifvit nöjaktigt tillgodosedd, så länge man här i landet antingen måste tillhöra svenska kyrkan eller något annat historiskt känt trossamfund och icke får lof att stå alldeles isolerad från dem allesamman. Utskottet yttrar nemligen i början på sidan 9: »Det kan icke förnekas, att, oaktadt den brokiga mångfald af olika trossamfund, som vår tids religiösa lif framkallat, mången kan finnas, som icke känner sitt samvete tillfredsstäldt med att öfvergå till något af dessa samfund. Denne har då att välja mellan att kvarstå inom svenska kyrkan, hvilkens åskådning han i till äfventyrs väsentliga delar ogillar, eller att öfvergå till ett annat religionssamfund,

Ifrågasatt ändring af bestämmelserna om rätt att utträda ur statskyrkan. i hvars läror han icke heller kan instämma.» Här af drages den slutsatsen, att om lagen i förevarande fall vill vara hvad den bör vara, måste den alltså tillerkänna svensk medborgare rättigheten att stå utanför alla trossamfund, enär det kan hända, att han icke känner sig fullständigt harmoniera med något enda af dem.

(Forts.) Detta skall således nu vara den trosfrihetsförmån, som vi för närvarande sakna men böra åtnjuta. Ja, mina herrar, längre i individualism, än hvad denna teori gifver anvisning på, kan man knappt komma, och en mera ensidig och mera skef uppfattning af förhållandet mellan individerna och samfundet, och särskildt dessa senares betydelse för de förra, är knappt tänkbar. Hvertän skulle det bära med tillämpningen af den här teorien? Huru skulle tillämpningen af denna förträffliga grundsats med sin harmonilära taga sig ut på åtskilliga andra samfundsområden t. ex. äktenskapets, familjens? Svaret tror jag skall ligga temligen nära till hands för hvar och en, som vill tänka närmare efter.

Men man må nu i allmänhet härom tänka huru man vill, så lärer väl staten svårigen kunna finna sig vid den af utskottet förordade isolerade ställningen. Staten hvarken kan eller vill, lika litet som kyrkan det kan eller vill, undertrycka någon människas trosfrihet eller göra våld på någon människas samvete, men eftersom staten icke är blott en rättsanstalt utan tillika en anstalt, som har de allra viktigaste andliga, sociala och sedliga uppgifter att lösa, kan han omöjligen vara likgiltig med hänsyn till vissa friheter, som kunna se mycket naturliga och enkla ut, men som dock kunna innebära alltför mycket af vådlig art med hänsyn till statens eget bestånd. Han kan med andra ord icke vara likgiltig med hänsyn till sådana friheter som till lärofrihet, bekännelsefrihet, uppfostringsfrihet m. fl., utan måste uppställa vissa skrankor lämpade olika efter olika förhållanden, skrankor nemligen som icke kunna undvaras. Derfor hvarken kan eller åtminstone bör han icke här i Sverige medgifva medborgare rättighet att stå utan förbindelse med alla slags trossamfund, emedan det ju uppenbarligen skulle förr eller senare få till sin nödvändiga konsekvens, att en sådan isolerad person har rättighet att uppfostra sina barn huru han vill, rätt att uppfostra dem till ateister, hedningar, muhamedaner eller hvad han behagar.

Jag tror således för min del, att det alldeles icke är något öfverflödigt och origtigt stadgande, som vår nuvarande dissenterlag, innehåller, då den föreskrifver, att den som skall utträda ur svenska statskyrkan, skall uppgifva annat kristet trossamfund, i hvilket han vill söka inträde, utan jag tror, att denna föreskrift tvärt om är ganska nödvändig och väsentlig. Jag medgifver visserligen gerna, att den kan eluderas, och att den utträdande kan tala osanning, men åtskilliga korrektiv finnas dock mot ett dylikt missbruks följder, och för öfrigt torde väl, mina herrar, det

antagandet icke vara alltför djerft, att den menniska, som är färdig att taga det allvarsamma steget att utträda ur *ett* trossamfund för att inträda i ett annat, skulle vara någonting bättre än en samvetlös lögnare. Min lifliga öfvertygelse är alltså att vi böra behålla hvad vi hafva och icke begära en ny lag, som lätt lockar oerfaret folk in i de andliga äfventyrligheternas rymder.

Ifrågasatt ändring af bestämmelserna om rätt att utträda ur statskyrkan.

(Forts.)

Hvad dernäst vidkommer den stora förmån, som kyrkan skulle få, i fall en lagstiftning i här begärda syfte komme till stånd, tror jag för min del, att hon har goda skäl till att »timere Danaos et dona ferentes», det vill på fri svenska öfversatt säga, »hon har goda skäl att frukta för sådana slags erbjudna gåfvor».

Hon är hvad hon kallas en andlig moder och kan lika litet som hvarje annan moder önska att se sig öfvergifven af sina söner och döttrar, äfven om dessa icke äro fullkomligt efter hennes sinne utan tvärt om ofta göra henne mycken sorg. Hon vill sannerligen äfven under sådana förhållanden i det längsta behålla dem qvar vid det gamla hemmet för att försöka med kärlekens seghet och outtröttliga ihärdighet på dem utöfva ett helsosamt inflytande. Men om de nu icke desto mindre vilja lemna hemmet, så är det ju tydligt, att hon måste känna sig angelägen att få veta hvarhän de ämna taga vägen för att bereda sig ett nytt och efter deras egen tanke bättre hem, och ingenting kan vara för henne smärtsammare än att se dem draga bort som andliga vagabonder. Hon betackar sig som sagdt för den erbjudna gåfvan.

För öfrigt, mina herrar, om det ligger full upprigtighet i det vackra tal, som här är framlagdt om att bereda kyrkan förmåner genom att underlätta hennes befrielse från sådana element, som i ordets djupare mening icke höra henne till, nå hvarför framlägger man då icke vid sidan af det här framlagda förslaget det mycket naturliga, att kyrkan sjelf skall få rättighet att söndra från sig personer, som befinna sig i en sådan för henne främmande ställning? Jag frågar blott, men jag begär alls icke någon sådan rättighet. Kyrkan hvarken önskar eller kan rimligen önska en dylik despotisk magtfullkomlighet, hvilken hon tvärt om mer än gerna afstår åt dem, som tro sig kunna bruka henne d. v. s. åt sekterismens många småpåfvar.

Mycket kunde naturligtvis vara att tillägga till det lilla jag nu anfört och hvilket för ingen del gör anspråk på att vara någon fullständig eller genomgående kritik af hvad utskottet här i sitt betänkande nedskrifvit, utan öfverlemnar jag detta tvärt om med stort nöje åt andra bland kammarens ledamöter, särskildt åt de högt ärade reservanterna från denna kammare.

Jag har med mitt anförande blott i hufvudsak velat uttrycka min allmänna ställning till frågan, och jag slutar mina ord med den öppna förklaring, att en försätligare anläggning än den här är gjord för underminerande af den svenska kyrkans murar kan

Ifrågasatt ändring af bestämmelserna om rätt att utträda ur statskyrkan. icke göras. Jag beklagar, att lagutskottet hjälpt den främste motionären till att hålla i hans spade och gräfvat en bit af groppen. Jag vågar dock hoppas, att denna kammare icke skall medgifva, att den underjordiska gången blir fullbordad.

Herr talman, jag yrkar afslag.

(Forts.)

Herr Claëson: Då kyrkans främste målsman talat mot den af lagutskottet föreslagna skrifvelsen, och jag icke förutsätter någon benägenhet hos kammaren att bifalla densamma, skulle jag allt för väl kunnat tåga; men, då jag liksom flera andra ledamöter i utskottet reserverat mig mot utskottets hemställan, utan att dertill hafva fogat någon motivering, och då jag, som hör till den omedgörligaste reservantgruppen, såväl af uttalanden i den dagliga pressen som annorledes förnummit, att mången räknar dem, hvilka hylla min mening i frågan, till obskurantismens förkämpar, vill jag inför kammaren framlägga det åskådnings-sätt, som ledt mig till det slut, hvartill jag kommit.

Lagutskottet grundar sin framställning derpå, att religionsfrihetens grundsats fordrar den utvidgade rätt till utträde ur statskyrkan, som motionärerna föreslagit. Äfven jag älskar religionsfriheten och önskar att dess grundsats tillämpas; men liksom eu ordnad civiliserad stat icke lär kunna undgå att göra hvarje-handa inskränkningar i individens frihet, lika litet tror jag att statskyrkan kan undgå att i ordningens och samhällighetens intresse gifva föreskrifter, som i viss mån inskränka individens frihet, ehuru jag å andra sidan medgifver, att dessa inskränkningar icke böra göras större, än förhållandena kräfva. Hvad vi således här hafva att tillse är, huruvida nu ifrågavarande inskränkningar äro större än som kan anses tillåtligt. För att få ett riktigt svar på denna fråga, tror jag det är nödvändigt att undersöka hurudan deras ställning är, som kvarblifva inom statskyrkan, sedan de fått en i vissa delar från kyrkans afvikande uppfattning af tros läran, om de beröfvas sin samvets- och trosfrihet, om de tvingas att deltaga i gudstjenster eller andra kyrkobruk, som för dem ej medföra någon uppbyggelse utan kanske motsatsen. Jag tror, att man härpå måste svara nekande och medgifva att de, som hafva från statskyrkans läror afvikande meningar, fritt kunna tänka och tro hvad de vilja, ja äfven yttra och göra allt hvad de vilja, blott de hålla sig inom sådana gränser, att de ej vålla allmän förargelse. Jag tror icke, att någon menniska tvingas att gå i kyrkan eller till nattvarden eller att göra något annat, som bär hennes religiösa sinne emot. Väl måste medgifvas, att ännu i vår tid bestämmelser kvarstått, som enligt min tanke varit okloka och frestat personer att tanklöst begå nattvarden, och måhända finnes ännu deraf en liten rest kvar: Detta är emellertid en sak som bör och kan refor-

meras, och att jag för min del icke är emot ett sådant reform-arbete, ådagalade jag i en fråga som förekom under den sist förflutna riksdagen; skulle denna fråga komma tillbaka, vill jag fortfarande understödja den, men jag tror ej att denna lilla rest från nattvardstvängets tid är af sådan art eller betydelse, att den behöfver inverka på den nu föreliggande frågans bedömande.

Ifrågasatt ändring af bestämmelserna om rätt att utträda ur statskyrkan.

(Forts.)

Om det sålunda är tillåtligt att nu gällande inskränkningar i förevarande hänseende fortfarande bibehållas, så kan man äfven fråga om det är klokt. Jag tror, att det ej blott är klokt utan under nuvarande förhållanden nästan nödvändigt. Vi lefva i en tid, som på det religiösa området är särdeles rörlig. Hvar och en reflekterar och spekulerar, och dessa reflektioner eller spekulationer gå ofta ut från den förutsättningen, att hvad som förut varit auktoritetstro bör misstänkas. Ungt folk, i synnerhet unga qvinnor af den tjenande klassen, som hafva religiösa behof, mötas ofta af dem, som mer eller mindre skilt sig från statskyrkan, med sådana påståenden, som att det är synd att tillhöra statskyrkan, och att det gör ungefär detsamma, hvilket samfund de gå till, blott de icke gå med den stora hopen. De intalas med andra ord, att vår Herre mera älskar ett kristligt kotteri-väsen än att människorna förena sig i stora kristliga samfund. Det är gifvet att dessa nyss nämnda, religiöst anlagda personer äro lätt förledda till ett utträde ur statskyrkan, som de sedermera ångra, och det synes vara det minsta, man kan fordra, att de börjat undersöka det ena och det andra trossamfundets läror, besökt olika bekännelsers gudstjenster samt funnit något religiöst samfund, hvilket de gifva företräde framför statskyrkan. Innan de kommit derhän, tror jag icke det vara något brott utan tvärt om ett godt att kvarhålla dem under ett kyrkans skydd, som jag anser vara högeligen på sin plats.

Nu kan man fråga, hvarför jag icke skulle kunna gå åtminstone så långt, som nu tvenne reservanter inom lagutskottet och lagutskottets majoritet vid ett föregående tillfälle gjort, nemligen att medgifva, det hvar och en, som ville utträda ur statskyrkan, finge göra det, utan att uppgifva till hvilket trossamfund han öfverginge, om blott han förklarade sig vilja kvarstå på kristlig grund och således icke blefve som en hedning. Detta är enligt min tanke en ohållbar position, ty de skäl, som anförts för att de på kristlig grund kvarstående böra få utträda, tala i minst lika hög grad för att äfven de andre skola få utträda, och hvad som anförts för desses kvarhållande gäller minst lika mycket för de förre. Följden af att dessa vägras att utträda skulle blifva, enligt hvad utskottet säger, »att många kvarstanna inom kyrkan, hvilka icke blott afvika från hennes läror, utan mot henne hysa ett rent hatfullt sinnelag, hvilket, om ej framkallas, åtminstone i väsentlig mån ökas af tvånget att kvarstå inom

Ifrågasatt ändring af bestämmelserna om rätt att utträda ur statskyrkan.

(Forts.)

kyrkan». Gäller detta de på kristlig grund kvarstående, måste det i ännu högre grad vara fallet med dem, som totalt skilt sig från vår religiösa uppfattning. Det är svårt att ens tro, att desse, som fortfarande äro att anse såsom kristne, ehuru de räkat in på bivägar, kunna annat än i ögonblick, då besinningen flytt, hysa ett hatfullt sinnelag mot sin moder kyrkan, äfven om de anse att hon i något afseende misstagit sig i fråga om deras religiösa uppfostran. Detta är lättare att förutsätta hos de andre. Såsom orsak hvarför de okristne mot sin vilja borde stanna kvar, har anförts »att, då kärleken vore kyrkans högsta lag och innersta drifkraften för all hennes verksamhet, kyrkan icke borde upphöra att upplysande och förädlande inverka på dem af hennes medlemmar, som i religiöst hänseende affallit derhän, att de antingen omfattade trosläror, för hvilka kristendomens grundsanningar voro främmande eller ock intogo den rena gudsförnekelsens ståndpunkt.» Detta anser äfven jag vara kyrkans skyldighet, men jag anser tillika, att kyrkan bör så mycket hellre söka inverka på de individer, som lemna mer utsigt till framgång, och man måste väl antaga att kyrkans arbete skall blifva långt mera lönlöst i fråga om dem, som irrat så långt bort, att de förkastat hela den kristliga grunden, än i fråga om dem, som blott kommit in på bivägar.

Man säger att staten icke kan uppgifva att vara en kristen stat, men man kan väl ock säga, att, så länge den evangeliskt lutherska läran är statskyrkans lära den icke bör uppgifva att bland sina bekännare behålla dem, hvilka icke funnit någon annan kristen lära, hvilken de gifva företrädet.

Slutligen ber jag att få såsom min mening uttala, att den förste ärade talaren hade alldeles rätt, då han sade, att denna motion icke är så oskyldig, som den vill synas, samt att den lätt kan leda till kyrkans söndersprängning. Till stöd härför vill jag meddela, att jag tillika med andre reservanter inom utskottet, tillhörande samma grupp, från en bundsförvandt till motionärerna, som benämner sig sanningsvän, fått mottaga en skrifvelse, deri vi i råa och ohöfliga ordalag fått uppbara förebråelser derför, att vi tagit oss friheten i denna fråga hysa en mening, som icke är öfverensstämmande med »sanningsvännens». I denna skrifvelse säger han: »Ni måste väl medgifva, att statskyrkan är en orimlig och orättvis institution»; och tillägger litet därefter: »Om en del menniskor tro, att det finnes en Gud, en himmel och ett helvete, hvad kommer det staten vid?» Här framställes den ideala stat, efter hvilken många af dem, som önska bifall till de föreliggande motionerna sträfva, nemligen ett samhälle, som icke består af stat och kyrka såsom kropp och själ, utan der staten skulle vara byggd på rent världslig, sannolikt helst materialistisk och utilitistisk grund, och der de individer, som i den födas och få sin uppfostran, hafva, om de på grund af naturdrift eller

andra förhållanden få religiöst behof, måste för tillfredsställande deraf utan någon hjälp från samhällets sida trefva sig fram bäst de kunna bland alla inom landet förekommande trosläror, och då undervisning om alla dessa olika religionsformer väl ej stode dem till buds, komme det att bero på en slump, om de icke råka ut för den allra sämsta.

Ifrågasatt ändring af bestämmelserna om rätt att utträda ur statskyrkan.

(Forts.)

Af dessa skäl tillåter jag mig att instämma i det redan gjorda yrkandena om afslag på utskottets hemställan.

Herr Spånberg: För min del tycker jag, att de föregående talarne framställt frågan större och betydelsefullare än den verkligen är. Vi veta ju, att hvar och en som uppgifver det kristna trossamfund, till hvilket han vill öfvergå, erhåller tillstånd att utträda ur statskyrkan. Har en person sålunda inträdt i något af staten erkänt främmande trossamfund, eller har han från början tillhört ett sådant, finnes ingen lagbestämmelse, som tvingar honom att derstädes qvarstå. Skilnaden mellan den bestående och den nu äsyftade lagstiftningen i detta ämne ligger deri, att om en person har en religiös uppfattning, som icke är öfverensstämmande med något förutvarande samfunds, eller om flera personer gemensamt skulle vilja utträda och bilda en ny sekt, dessa hädanefter icke skulle hindras att utföra sin afsigt. Således skulle rättighet medgifvas hvar och en att få utträde ur statskyrkan, utan att behöfva blifva lögnare såsom nu kan ske. Jag tror icke att detta skulle i ringaste mån skada svenska statskyrkan, ty att med tvång derstädes qvarhålla sådana medlemmar, som möjligen hysa en alldeles motsatt uppfattning, kan icke för kyrkan vara fördelaktigt. Jag får därför på det varmaste yrka bifall till lagutskottets gjorda hemställan.

Herr Borg: Då jag gillar lagutskottets betänkande, liksom ock Andra Kammarens majoritets uttalanden i denna fråga vid flera riksdagar, och dessa uttalanden lemna stöd för att man icke behöfver frukta, att antagandet af det föreliggande förslaget skulle på något sätt undergräfvat vere sig kyrkan eller staten, har jag ansett mig böra uttala denna min åsigt.

Jag skall vara ganska kort och ber att få uppläsa ett par punkter ur utskottets betänkande, hvilka stärkt mig i min uppfattning, att utskottets förslag är riktigt. Lagutskottet säger nemligen: »Är kyrkan ett samfund, som för sitt bestånd kräfvat enhet i öfvertygelse och handlingssätt äfvensom ett utveckladt kraftigt och sammanslutet församlingslif, torde det äfven vara hennes obestriddliga rätt att få från sin gemenskap skilja olika tänkande, hvilka till äfventyrs finna sig manade att med hela styrkan af en lefvande öfvertygelse arbeta på hennes undergång. Att personer, som, på sätt erfarenheten från senaste tider visar, dragit i öppen härnad mot vår kyrka, fortfarande skola räknas till kyrkans med-

Ifrågasatt ändring af bestämmelserna om rätt att utträda ur statskyrkan.

(Forts.)

lemmar, synes utskottet vara ett missförhållande, som i kyrkans och statens intresse bör undanrödjas. Vidare kommer här i betraktande, att, såsom jemväl flera gånger framhållits, vår tids skiftande mångfald af trosläror bar att framvisa mer än en dylik lära, hvars beskaffenhet att vara kristen eller icke kan vara tvifvel underkastad, och vid sådant förhållande torde det mången gång vara en vanskligh sak för eu samvetsgrann själasörjare att efter ett, låt vara äfven grundligt, förhör med den församlingsmedlem, som anmält sig vilja utträda ur statskyrkan, afgöra, om den lära, denne säger sig hafva omfattat, kan anses vara kristen och det begärda utträdet sålunda enligt nu gällande bestämmelser må beviljas. Med fog torde äfven kunna sättas i fråga, om kyrkan kan på något mera verksamt sätt öfva inflytande på dem af dess medlemmar, som i sin religiösa uppfattning ställt sig utom kristendomens rämärken eller till och med afsvurit all religion, men hvilka mot sin vilja hållas qvar inom kyrkans murar och sålunda påtvingas ett visst sken af religiositet, som de i sjelfva verket måste förakta.»

I sista punkten berör utskottet den ömtåligaste delen af all religion, uppriktigheten och ärligheten — eller skrymteriet, hvilket af nu gällande tvångsbestämmelser, huru välmenande de än må vara, påtagligen födes och näres, oaktadt Jesus sjelf säger, att fariseer och *skrymtare* icke skola ärfva Guds rike.

En talare i Andra Kammaren under debatten om denna fråga yttrade ungefär så här: »Att öppet få bekänna *hvad man är* och icke behöfva vara *hvad man icke är*, det är en helig rättighet äfven för dem som icke stå inom kyrkans rämärken. Statskyrkan kan för egen del näppeligen hafva något gagn af det prohibitiva system, som nu är rådande. Beträffande värdet af en barnauppfostran, som ställer barnen mellan inflytelsen af fritänkande föräldrar och den högkyrkliga undervisningen på grundvalen af den patenterade långkatekesen och Norbecks teologi, vore detta mer än tvifvelsamt.» En annan talare derstädes visade att dissenters barn enligt 7:de § af dissenterlagen icke beröras af den ifrågasatta lagförändringen.

Jag skulle här, om jag kunde, vilja bidra till att i någon mån minska den fruktan, som den förste ärade talaren hyste i afseende på den sig alltmer utvecklande »individualismen». Jag ber då att få påpeka, att individualismen varit utbredd i Amerika öfver ett århundrade, i England kanske lika länge, utan att den åstadkommit mindre religiositet än i vårt land med den lagstiftning vi hafva. Detta synes tyda på att faran af individualismen icke heller är synnerligen stor för oss. Enligt min uppfattning stå både religiositet och sedlighet högre, der denna individualism är mera utvecklad, än i vårt land. För barnens uppfostran är också sörjdt genom den förut åberopade lagparagrafen.

Men, frågar man, hvart skola *de* taga vägen, hvilka, om det föreslagna lagstadgandet bifalles, skulle komma utanför kyrkan? Jag frågar en hvar, huruvida i sjelfva verket presterna i våra församlingar i allmänhet taget äro synnerligen måna om att återföra kättare, de må nu vara kristne eller ateister, samt om icke förhållandet är så, att när en person skilt sig från kyrkan, han gemenligen får sköta sig sjelf utan att presterna bry sig om att följa honom, vare sig bland baptister eller metodister, än mindre bland ateister? Jag anser mig icke behöfva slösa många ord på vederläggande af påståendet, att den väckta motionen, som både af lagutskottet och Andra Kammaren bifallits, skulle innebära några försåtliga anläggningar för undergräfvande af den svenska kyrkan, utan protesterar bestämdt mot en dylik insinuation, den må hafva från än så högt och mäktigt håll blifvit framkastad.

Då jag nu ej har något att vidare tillägga ber jag blott att få yrka bifall till lagutskottets förslag.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes i enlighet med de derunder framställda yrkandena propositioner, först på bifall till hvad utskottet i förevarande utlåtande hemställt och vidare på afslag derå; och förklades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr Almström erhöi på begäran ordet och yttrade:

Herr talman! Jag anhåller att till protokollet få antecknad min reservation mot kammarens beslut i anledning af konstitutionsutskottets utlåtande n:o 1 angående förändring i städernas representationsrätt.

Anmäldes och bordlades bevillningsutskottets memorial n:o 3, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut rörande 1, 2, 4, 5, 6, 8, 9, 11, 12, 13, 14, 16, 17 och 19 punkterna af utskottets betänkande n:o 1, angående vissa delar af tullbevillningen.

Herr talmannen yttrade, att han finge föreslå, det kammaren ville besluta att vid det sammanträde, som komme att hållas lördagen den 14 i denna månad, företaga val af en suppleant i statsutskottet efter numera ledamoten i nämnda utskott herr Törnebladh, äfvensom att detta val måtte ega rum näst efter de

val, som jemlikt kammarens förut fattade beslut skulle vid berörda sammanträde anställas.

Detta förslag antogs.

Upplästes och godkändes statsutskottets förslag till Riksdagens skrifvelse, n:o 12, till fullmäktige i riksgäldskontoret angående riksgäldskontorets förvaltning under den tid, som förflutit, sedan ansvarsfrihet senast tillerkändes fullmäktige å nämnda kontor.

Upplästes och godkändes sammansatta stats- och bankoutskottets förslag till Riksdagens skrivelser:

n:o 13, till fullmäktige i riksbanken, i anledning af verkställd granskning af fullmäktiges i riksbanken och fullmäktiges i riksgäldskontoret åtgärder för utförande af det dem gemensamt lemnade uppdrag i fråga om uppförande å Helgeandsholmen af riksdags- och riksbankshus; och

n:o 14, till fullmäktige i riksgäldskontoret, angående samma ämne.

Justerades åtta protokollsutdrag för detta sammanträde.

Herr talmannen hemställde, att, som föredragningslistan för dagen nu blifvit genomgången, de till sammanträdet fortsättande utfärdade anslagen måtte få nedtagas.

Denna hemställan bifölls.

Kammaren åtskildes kl. 2.59 e. m.

In fidem

A. von Krusenstjerna.

Torsdagen den 12 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 2.30 e. m.

Anmälades och bordlades bevillningsutskottets betänkande n:o 4, angående allmänna bevillningen.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flere ledamöters begäran statsutskottets under gårdagen bordlagda utlåtanden n:is 26 och 27.

Vid föredragning af bevillningsutskottets nästlidne dag bordlagda memorial n:o 3, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut rörande 1, 2, 4, 5, 6, 8, 9, 11, 12, 13, 14, 16, 17 och 19 punkterna af utskottets betänkande n:o 1, angående vissa delar af tullbevillningen, godkändes de af utskottet i memorialet föreslagna voteringspropositioner.

Upplästes och godkändes konstitutionsutskottets förslag till Riksdagens skrifvelse, n:o 15, till Konungen angående af Riksdagen beslutade ändringar i rikets grundlagar.

Ledighet från riksdagsgöromål beviljades herr *Königsfeldt* under fjorton dagar från den 15 i denna månad.

Justerades två protokollsutdrag för detta sammanträde.

På framställning af herr talmannen beslöts, att bevillningsutskottets denna dag bordlagda betänkande n:o 4 skulle på föredragningslistan till nästa sammanträde uppföras främst bland utskottsbetänkandena.

Herr Adelsköld erhöi på begäran ordet och yttrade:

Emot Första Kammarens beslut i fråga om konstitutionsutskottets af Riksdagen godkända förslag till ändring af 6 och 13 §§ i riksdagsordningen får jag härmed aflägga min reservation. Jag reserverar mig icke emot principen, begränsandet utaf antalet af Riksdagens ledamöter, ty en sådan begränsning måste ju förr eller senare ske, utan emot de formella bristerna i denna viktiga grundlagsändring, hvilka, efter min mening, bort göra förslaget oantagligt af Riksdagen. Jag vill icke att någon skall tro att jag röstat för en förändring i grundlagen, som måste anses utgöra en försämring och som, om den af Kongl. Maj:t godkännes, otvifvelaktigt komme att föranleda mycken oreda vid valen. Och jag vill icke heller att någon skall tro, att jag varit med om det, efter min uppfattning, mindre värdiga att till Kongl. Maj:ts godkännande öfverlemna ett förslag till grundlagsändring, som till och med förkämparne för detsamma ansett vara sådant, att ändringar deruti måste af Kongl. Maj:t göras för att det skall kunna tillämpas.

Kammaren åtskildes kl. 2.42 e. m.

In fidem

A. von Krusenstjerna.
